

1 | 2023

KJØTT & EGGPRODUSENTEN

Drømmen om egen gård gikk i oppfyllelse

Norske bønder sendte flere dyr til slakting i fjor

Nye kostholdsråd bekymrer mange i landbruket

– Ammekusatsing er ikke venstrehåndsarbeid

2022

- Omsetning 380 mill
- Slaktetilførsel storfe 10 300
- Slaktetilførsel småfe 41 000

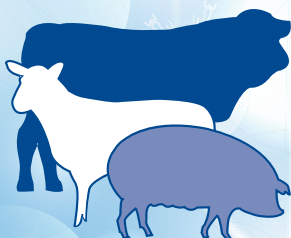
Velkommen til 2023

Uendret stoppavgift hos oss 😊

Slakthuset Eidsmo Dullum gjør ingen endringer i stoppavgiften og beholder satsen på kr 150,-.

Det at vår sjåfør møter opp på din gård fordi du vil levere dyrene 🐮🐷 dine til oss er det viktigste møtet vi har den dagen - det skal vi ikke klusse til på noen måte.

I fjor hadde vi 2700 slike møter, håper de blir like trivelige og joviale som før 😊

SLAKTHUSET

EIDSMO DULLUM AS

– det fleksible alternativ –

2 REDAKTØRENS SPALTE

4 KLF-INNSPILLET

6 Volumet ved norske slakterier økte med rundt 1100 tonn i fjor

8 Nye kostholdsråd motarbeider norsk landbruk mener Norsk Bondelag

10 ... og får massiv støtte fra NIBIO-forskere

12 Oppdal-bonde har tatt brannsikring til nye høyder

16 Ytterøykylling vil bytte til en saktevoksende kyllingrase

17 Utvidet samarbeid mellom Røros Slakteri og Fatland gir resultater

18 Slakthuset Eidsmo Dullum øker både omsetning, resultat, storfevolum

20 – Satsing på ammeku-produksjon er ikke venstre-håndsarbeid

20

22 Tallet på bønder går ned og det samme med småfe-slaktingen

24 Doblet produksjonskapasitet via økt automasjonsgrad ved Norsk Kylling

26 ... og bedriften har kåret årets produsenter 2022

28 Anders G. Bekkevold har i ti år drømt om å eie sin egen gård

30 I år er det færre enn vanlig som planlegger å investere, mener Fjøsssystemer

32 Overskuddet av storfe i Norge har passert 5100 tonn

33 Økt bekymring for det dødelige fugleviruset Newcastle Disease (ND)

34 Foreløpige resultater fra dyrevelferdsprogrammet for storfe

12

28

36 VERDEN OG LANDET RUNDT

39 JUS PÅ TAMPEN

40 PRODUSENTKRYSSORD

LØNNSOM KUNNSKAP

Animalia styrker norsk kjøtt- og eggproduksjon langs hele verdikjeden.

Vi tilbyr praktisk rådgiving og nyttige tjenester.

Vi jobber for:

- Bærekraftig norsk matproduksjon og kosthold
- God dyrehelse og dyrevelferd
- Optimal råvareutnyttelse
- Trygg og sunn mat med høy kvalitet

animalia.no

ANSVARLIG REDAKTØR

Per A. Sleipnes
TELEFON OSLO: 23 24 44 70
MOBIL: 922 47 917
E-POST: pas@kjottbransjen.no

POSTADRESSE

Østensjøveien 39/41
0667 Oslo

BESØKSADRESSE

Østensjøveien 39/41
4. etasje
0667 Oslo

DESIGN/LAYOUT

Morten Hernæs
Aksell
MOBIL: 916 98 412
E-POST: morten.hernaes@aksell.no
Myrens Verksted 2
0473 Oslo

TRYKK

aksell

ANNONSER

A2media AS
Hilde Holtekjølen
MOBIL: 901 27 006
E-POST: hilde@a2media.no
WEB: www.a2media.no

ABONNEMENTSERVICE

Kjøtt & Eggprodusenten
Østensjøveien 39/41
0667 Oslo
E-POST: klf@kjottbransjen.no

Fravær av tillit til de nye kostholdsrådene

De nye kostholdsrådene har fått en hel del oppmerksomhet i mediene de siste uker og måneder. Her i produsentbladet bruker vi i denne utgaven tre sider på denne saken, en sak som kan vise seg å få stor betydning for norske bønder i årene framover.

Rådene om kosthold i befolkningen skal bidra til god folkehelse og ikke minst være bærekraftige. Men vil disse rådene virke etter hensikten og hva ligger til grunn? Mye tyder på at de nye kostholds-rådene vil bidra til en mindre bærekraftig norsk matproduksjon og ikke minst: true eksistensen til norske bønder som forsyner norske forbrukere med bl.a. norsk kjøtt og norske egg.

Et viktig spørsmål som må stilles til denne prosessen er hvorfor Helsedirektoratet har benyttet en kjent aktivist for veganske dietter som hovedforfatter av teksten knyttet til bærekraft. Det synes nokså meningsløst om man ønsker en balansert og troverdig prosess rundt de nye kostholdsrådene. Hovedansvaret for å vurdere hva som er bærekraftig har nemlig Helsedirektoratet gitt til en person som ivrer for at alle amerikanere skal bytte ut biff med bønder. Hva har det med norske forhold å gjøre?

På Twitter har denne professoren slått fast at en vegansk diett vil være den eneste måten å redde planeten på. Vedkommende

er forfatter i flere studier som legger opp til en drastisk reduksjon av husdyrhold, samt avvikling av beiteområder i Storbritannia. Men professoren foreslår den samme oppskriften her i landet. Det er problematisk ettersom dette er radikale forslag, som ville svekke norsk matsikkerhet, hvis de skulle gjennomføres i Norge.

I juni lanseres de nordiske næringsstoff-anbefalingene (NNR2022). Anbefalingene revideres hvert tiende år og nå skal altså også bærekraft legges til grunn for rådene. Vel og bra det, men da må bærekraft-begrepet settes inn i en nasjonal kontekst – ikke i en utopisk sammenheng som er fremmed her i landet. Det blir med andre ord feil (og følgefeil) om dette tankegodset skal være retningsgivende for arbeidet med nye nasjonale kostholdsråd.

Negative oppfatninger om husdyr er naturligvis ingen hindring for å levere god vitenskap, hvis det er på plass mekanismer for å sikre objektive vurderinger. Dessverre er det flere svakheter med prosessen som gir grunn til bekymring når det gjelder NNR2022. Vi bare konstaterer at innvendinger fra norske bønder og kritiske forskere så langt synes å være overhørt i denne prosessen. Da er det ikke rart at tilliten svekkes til kostholds-rådene.

Fatland-produsent Anders Bekkevold har endelig skaffet seg egen gård i Stange i Innlandet.

Sigurd sine høner

Hos Sigurd Høyland på Nærbø finner vi én av Norges største produsenter av konsumegg med over 17 000 høner! Her er det full fokus på HMS, dyrevelferd, økonomisk drift og smarte løsninger. I 2022 bygde Sigurd om det gamle kyllinghuset til eggproduksjon. Det gamle fôringsanlegget brukes i dag til automatisk påfylling av PickPuck-automater som gir trimming og aktivisering med nedslipp av fôr. **Scan QR-koden og se filmen.** Du finner den også på vår nettside og YouTube-kanal.

Scan QR-koden
og snurr film!

Fjøs fra A til Å

Telefon 02634 fjosssystemer.no

FJØSSYSTEMER

Bonden og dyrenes førstevalg

Kostråd som halverer norsk landbruk?

■ BJØRN-OLE JUUL-HANSEN ■ ADM. DIREKTØR I KLF

Med en brutal krig på europeisk jord i Ukraina, bekymringer rundt kontinentets framtidige energitilgang og raskt voksende internasjonale priser på matvarer, blir norsk landbruks- og matindustri betydning for matsikkerheten tydeligere enn på lenge. Først og fremst nasjonalt for å sikre mat på bordet i norske hjem.

Men også i et internasjonalt perspektiv; de fattigste landene som er avhengige av import vil møte mindre konkurranse og lavere priser på verdensmarkedet om flere land som kan produsere sin egen mat, gjør mer av det.

De siste årene har ernæringsfagfolk arbeidet med nye nordiske kostråd, ofte omtalt som NNR. I deres mandat er det på ufaglig og uheldig måte kommet med at rådene også skal ta hensyn til bærekraft. Spørsmålet om bærekraft har mange dimensjoner av stor betydning både nasjonalt og internasjonalt.

Og svarene på hva som er bærekraftig vil variere fra land til land. KLF mener

problemstillingene rundt bærekraft er altfor viktig til å ende opp som et biprodukt av ernærings ekspertenes arbeid med en ernærings- og kostråd rapport.

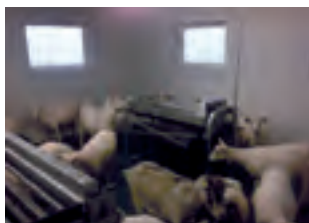
Det er selvsagt mange som har interesse av å late som om også ernæringsmessig burde vi redusere kjøttforbruket. Som leser av KEP er du sannsynligvis godt kjent med mange særinteresser og enkelte politiske parti som har kjøttkutt på toppen av sin ønskeliste. De har dessverre klart å skape forventningen om at et slikt kutt er det «politisk korrekte» – og stakkars de som måtte mene noe annet.

Alle vi i verdikjeden for norsk mat av animalsk opprinnelse, bør kreve og forvente at våre politikere tar matsikkerhet og bærekraft på større alvor enn som så. Vi bør forvente at kostråd er kostråd – ikke anbefalinger basert på et forvirret sammensurium av ernæringsfag og tilfeldige formening av hva som er bærekraft.

Vi må kreve at det ikke legges fram nye NNR-anbefalinger så lenge det ikke finnes bærekraftsutredninger i grunnlaget som relevante, norske fagfolk kan stille seg bak. Det er valg til høsten så følg med på hvilke politikere og partier som tar ansvar!

– *Spørsmålet om bærekraft har mange dimensjoner av stor betydning både nasjonalt og internasjonalt.*

PLASTPLATER, DET SMARTE VALGET

Plastplater til alle formål.
PP og PE plast

- melkerom ◊ egnet til alle dyreslag
- tekniske rom ◊ upåvirket av fukt og skitt
- våtrom ◊ enkle å holde rene/vaske
- husdyrrom ◊ lette å bearbeide/montere

Stort utvalg av lagerførte varer i Norge.
Tykkelse 1,5–42 mm

-10% PÅ HEL PALL

Bergerud Gard

1735 Varteig • 918 45 004
ole@bergerud-gaard.no • www.bergerud-gaard.no

Format™

Nyhet!
Kommer
1. mars

Nytt fôr tilpasset alternative råvarer

Fra 1. mars blir **Format Komplett**-sortimentet enda bedre tilpasset bruk av alternative råvarer.

Format er laget for å fôre grisen så presis som mulig, for best mulig lønnsomhet og dyrevelferd.

- Vi har **Format Komplett** til alle alternative råvarer
- Kontakt din lokale salgskonsulent for å velge riktig fôr i din besetning

Felleskjøpet

Ta vare på jorda, dyra og framtida

Slaktingen i Norge økte med drøyt 1000 tonn i fjor

Det totale slaktevolum ved norske slakterier økte med rundt 1100 tonn i fjor sammenlignet med 2021. KLF-slakteriene økte i fjor og det er først og fremst på fjørfesiden at økningen har funnet sted.

PER A. SLEIPNES

Nortura-slakteriene slaktet i fjor til sammen 225 584 tonn. Tilsvarende tall i 2021 var 215 659 tonn. KLF-slakteriene slaktet til sammenligning 138 383 tonn, mot 137 895 tonn i 2021. Det viser slaktetallene for fjoråret som nå er klare.

DSH øker

I likhet med situasjonen i fjor, er det Den Stolte Hane (DSH) som bidrar sterkest til vo-

lumøkningen på privat side. DSH økte sin tonnasje med godt og vel nær 500 tonn i fjor og kom dermed opp i en tonnasje på 28 600 tonn. Det var bare Nortura Hærland og Nortura Rudshøgda som slaktet mer enn DSH i fjor.

Ser vi på fjørfeslaktingen alene, har de frittstående fjørfeslakteriene nå nær like store slaktevolum som Nortura-slakteriene. Det mangler bare 400 tonn på balanse her.

I 2021 slaktet samvirkets fjørfeslakterier 2000 tonn mer enn fjørfeslakterier tilknyttet KLF.

Nedgang på 1700 tonn

Mens slaktevolumet ved norske slakterier gikk noe ned i 2021, gikk det altså opp i fjor.

Det var en kraftig økning av storfe- og kalveslakting, knyttet spesielt til redusert melkebehov. På gris, fjørfe og småfe var det nedgang.

Norsk Kylling er den første storskala kyllingprodusenten i verden som dekker alle krav i The European Chicken Commitment (ECC)

Norsk
Kylling

Kvalitet og dyrevelferd
i verdensklasse

www.norsk-kylling.no

Rørøslakteri økte volumene sine med hele 25 prosent i 2022.

Nortura Rudshøgda sluttet å slakte gris i september og reduserte dermed slaktemengden. Dette anlegget slaktet til sammen vel 1700 mindre i fjor sammenlignet med året før. Totalvolumet i 2022 kom her opp i drøyt 36 000 tonn. Også året før opplevde Rudshøgda-anlegget kraftig fall i volumene (2750 tonn).

Dermed er dette slakteriet forbigått som landets største slakteri målt i tonnasje. Det er nemlig Nortura Hærland (fjorfeslakt) som topper slaktestykket om vi legger tonnasje til grunn.

Dette anlegget opplevde for øvrig kun en beskjeden økning i slaktevolumet på fjørfe (ca. 200 tonn).

Rørø økte kraftig

Ser vi slakteandelen i KLF-slakteriene viser den tilbakegang for den største private aktør, Fatland Jæren. Dette slakteriet fikk et volum på vel 17 000 tonn, ned 700 tonn sammenlignet med 2021. Landets nest største frittstående slakteri, Furuset AS, hadde samme utvikling. Men her var nedgangen enda større. Fra 16 100 tonn i 2021 til 15 500 tonn i fjor.

Verdt å merke seg er at Fatlands Oslo-anlegg fikk en pen økning i fjor med rundt 500 tonn, samt at Rørø Slakteri økte volumene fra 1200 tonn i 2021 til drøyt 1500 tonn i fjor. En økning på hele 25 prosent med andre ord. Samme positive utvikling hadde Slakthuset Eidsmo Dullum med en økning på mer enn 300 tonn i fjor.

Også Jens Eide AS hadde en flott slakteutvikling i fjor med en økning på 183 tonn til totalt 1581 tonn slaktning i 2022.

Norsk Kylling økte på sin side fjorfeslaktningen med 300 tonn. Verdt å merke seg er også at Gårdsand i Vestfold brøt den magiske 1000 tonn grensen i fjor. Det tilsvarte en økning på drøyt 160 tonn fra året før.

Nedgang i Steinkjer og Tønsberg

Ser vi på slakterier med markant nedgang i slaktingen i fjor, er Rudshøgda, Fatland Jæren og Furuset nevnt. Nedgang opplevde også Nortura Steinkjer og Nortura Tønsberg, mens Nortura Stavanger fikk et oppsving i volumene på nær 1000 tonn.

På privat side var det tilbakegang for Midt

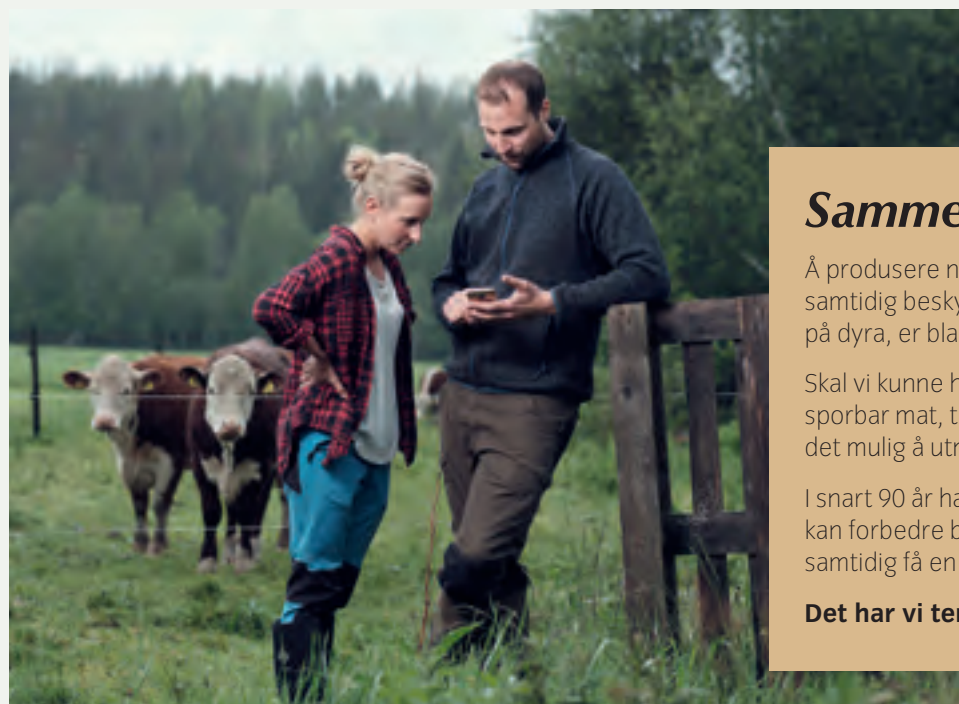
Norge Slakteri med vel 200 tonn, Nordfjord Kjøtt Slakt med 100 tonn og Ole Ringdal med vel 50 tonn.

– *Hvordan skal vi tolke disse tallene og hvordan har markedsandelen – privat kontra samvirke – utviklet seg det siste året, markeds- og administrasjonssjef i KLF, Endre Myhr?*

– Kampen om produsent og slaktet er fortsatt sterk på rødt kjøtt. Det skjer små endringer mellom aktørene, det er mer markedet gjennom vokter på gris og endring av behovet for melkeproduksjon som påvirker slakteandelene. Så er det en strukturering som skjer – med slaktning av færre dyreslag på Norturas anlegg – dermed også økt transport, påpeker Endre Myhr. ■■■

*Smartere framtid
for folk og dyr*

Sammen inn i framtida

Å produsere nok av verdens viktigste vare – mat, mens vi samtidig beskytter felles naturressurser og tar godt vare på dyra, er blant de største utfordringene vi står overfor.

Skal vi kunne holde fram med å produsere god, sunn og sporbar mat, trenger vi verktøy og teknologi som gjør det mulig å utnytte ressursene enda bedre.

I snart 90 år har vi i OS ID bidratt til at den norske bonden kan forbedre både produktivitet og lønnsomhet, og samtidig få en enklere hverdag.

Det har vi tenkt å fortsette med!

– Nye kostholdsråd motarbeider norsk landbruk

Leder i Norges Bondelag, Bjørn Gimming, reagerer sterkt på prosessen i Nordisk Ministerråd i forbindelse med utarbeidelse av nye kostholdsråd. Han mener kostholdsrådene ikke tar opp i seg eller er faglig godt nok fundert når det gjelder hva som er bærekraftig norsk matproduksjon.

■ PER A. SLEIPNES

– De som har jobbet fram disse kostholdsrådene, har ikke diskutert grundig nok lands matberedskap og matsikkerhet. Heller ikke bruken av lokale ressurser, har blitt vektlagt i dette arbeidet, mener bondelagslederen.

Kommer i juni

Både han og resten av ledelsen i Norsk Bondelag setter nå på alarmklokkene og advarer mot det som nå ligger på bordet. Det er i løpet av sommeren at de nye nordiske kostholdsrådene kommer, og disse rådene skal i sin tur danne grunnlag for nasjonale kostholdsråd.

– *Hva er etter ditt syn hovedproblemet med de nordiske rådene?*

– Hovedproblemet er at de tar utgangspunkt i et internasjonalt perspektiv uten å ta hensyn til de nordiske eller nasjonale forhold når det gjelder matproduksjon. De har også et gjennomgående negativt syn på animalsk produksjon. Rapportene så langt har

««««

– Hovedproblemet er at kostholdsrådene tar utgangspunkt i et internasjonalt perspektiv uten å ta hensyn til de nordiske eller nasjonale forhold når det gjelder matproduksjon, mener Bjørn Gimming, leder i Norges Bondelag.

hatt hovedfokus på klimautfordringene, og ikke de andre aspektene som miljø-, sosial- og økonomisk bærekraft. Det blir etter vår oppfatning et altfor snevert grunnlag.

Britiske forskere

Det er to britiske forskere, helt uten kjent kunnskap om nordiske forhold, som har vært sentrale i forbindelse med utformingen av de nye kostholdsrådene. Felles for de to forskerne er at de begge er tilhengere av redusert husdyrhold generelt. Dette preger også rådene de gir. Bondelaget er blant de norske og nordiske landbruksorganisasjonene som har reagert sterkest både på fakta-grunnlaget og metodene som er benyttet i denne prosessen.

Organisasjonen har derfor sendt brev til Nordisk Ministerråd der de argumenterer for å involvere også nordiske kunnskapsmiljøer når det gjelder matproduksjon både i Nord- og Sør-Norge.

Feil kobling

– *Hva tenker du om koblingen mellom ernæringsråd og bærekraftig kosthold?*

– Inntil nå har det kun vært helsefaglig kompetanse som har besluttet nye kostholdsråd, men dette vil ikke være like enkelt når bærekraft skal inkluderes. I utgangspunktet hadde det kanskje vært bra å koble hva vi bør spise for å ta gode valg for helsa

og hva som bærekraftige matvalg. Men det vil være behov for en politisk diskusjon om dette fordi bærekraft har ulike avveininger, og noen bærekraftsmål kan stå i grell kontrast til andre mål. Da vil det være vanskelig å koble dette direkte opp mot et helsefaglig aspekt.

Sesongbasert spising

– *Ser du noen forskjell på klimavennlig og et bærekraftig kosthold?*

– Ja, det er stor forskjell på et klimavennlig og et bærekraftig kosthold. Et klimavennlig kosthold vil ha et entydig fokus på klimagassutslipp pr. produsert enhet uten å ta hensyn til andre miljøgoder som biologisk mangfold, utnyttelse av grasressurser og beiteressurser. Et bærekraftig kosthold vil også i større grad ta inn de økonomiske og sosiale aspektene, som bruk av lokale ressurser og spise sesongbasert.

Flere reagerer

Bjørn Gimming understreker at hans organisasjon på tampen av fjoråret i brevs form sendte en skarp anmodning om å stanse opp og tenke gjennom situasjonen. Her ble det bedt om at nordisk forutsetninger måtte bli lagt inn som sentrale premisser. Mattrygghet var jo ikke engang nevnt i utkastet til nye kostholdsråd. Flere andre sentrale stemmer har også reagert på denne prosessen, bl.a.

NIBIO-forskerne Arne Bardalen og Audun Korsæth (se intervju på neste side) Også disse to markerer stor uro med det som har skjedd i prosessen.

– Følger prosessen

– *Hvordan vil Bondelaget jobbe videre med denne saken nå?*

– Vi følger prosessen tett sammen med flere aktører i næringen og vil jobbe for at det blir en opplyst debatt rundt rapporten. Det trengs. Rapporten blir ferdigstilt i juni og oversendes norske myndigheter ved Helse- og næringsdepartementet. Det er opp til hvert enkelt land hvordan de vil bruke NNR-rapporten når den foreligger i juni. Det er viktige at beslutninger hviler på riktig faglig kunnskap slik at rådene blir best mulig for folk som bor i Norge.

Tre prosent dyrket areal

– *Frykter du at landbrukets folk kan bli beskyldt for «endringsvegring» når dere er skeptiske til de nye kostholdsrådene?*

– Det jeg frykter er at de nye kostholdsrådene ikke er tilpasset, tar opp i seg eller er faglig godt nok fundert når det gjelder hva som er bærekraftig norsk matproduksjon. For oss i Norge, som kun har tre prosent dyrket areal, betyr det blant annet å ha drøvtyggere som ku, geit og sau som omdanner gras til menneskemat. ■■■

Driftige bønder skaper de beste råvarene. Det betaler vi godt for.

Prima Jæren er stolte over å levere det ypperste norske kjøttprodusenter kan produsere. Å alltid tilby kun det beste er en edel kunst, og vi klarer det med hjelp fra våre dyktige underleverandører. Vi legger mye tid og krefter i å samarbeide med kvalitetsbevisste gårdseiere, og Norges beste kjøttprodusenter finner man på Vestlandet. Dette er et frieri til kremen av lokale bønder: Saueholdere! Storfeprodusenter! Griserøktere!

Stadig nye kunder oppdager våre fantastiske råvarer, og gleden rundt middagsbordet skal komme bonden til gode. Vi belønner kvalitet. Ikke bare med gode ord, men med klingende mynt.

Prima Slakt as har vært best på totaløkonomi for bonden de siste ti årene, og slik vil det alltid være. Bli med på laget, og kontakt oss i dag:

Tilførselsleder Gris.

Leidulf Sigmundstad
452 878 30 • leidulf.sigmundstad@prima.as

Tilførselsleder Småfe.

Leif Håkon Korsbø
928 28 420 • leif@prima.as

Tilførselsleder Storfe.

Siri Kvam Haugland
928 85 919 • siri.haugland@prima.as

– For lite fokus på norske forhold

NIBIO-forskeren Audun Korsæth skulle, sammen med en kollega, være med å lage vitenskapelige artikler om bærekraft, som igjen skulle gi grunnlaget for de nye kostrådene. Men begge valgte til slutt å trekke seg.

Korsæth mente at det var for dårlig vitenskapelig kvalitet og for lite fokus på norske og nordiske forhold.

Reagerte på konklusjonen

– Det ble hevdet at arealene bare kunne gro igjen med skog, og at denne gjengroingen ville bidra til økt arts mangfold. Men dette stemmer ikke. Mange rødlistede arter i Norge er helt avhengig av landbruksarealer med nettopp grasproduksjon, slått og beitedrift, sier Audun Korsæth. Han reagerte kraftig på konklusjonen i artikkelen han skulle være med på.

– Konklusjonen som ble laget var at man skulle kutte kraftig på kjøtt, meieriprodukter og egg. Dette var basert på et meget snevert og generelt datagrunnlag og dårlig metodebruk. Det ble for eksempel bare trukket fram hva som var negativt med slike produksjoner fra et miljøperspektiv, mens ingen av de positive sidene ble tatt med. Kan dette skyldes et grunnleggende verdisyn hos forfatterne som favoriserer plantekost, spør han.

På Grüne Woche

I forbindelse med den store mat og landbruksmessen i Berlin nylig, Grüne Woche (IGW) holdt han et innlegg om dette temaet. Her poengterte Korsæth at bærekraft i seg selv er komplisert, med utallige delkomponenter som har svært ulike måleenheter.

– Matsystemet er ikke mindre komplekst. Å vurdere bærekraftig matproduksjon blir dermed en svært vanskelig øvelse. Ikke minst siden det foreløpig mangler egnede analyseverktøy til å håndtere både kompleksiteten og totaliteten. Det er ikke mange som har kompetanse til å gjøre meningsfulle analyser på dette området.

«Bærekraftseksperter» er imidlertid ingen beskyttet tittel, og den offentlige debatten er i økende grad preget av selvutnevnte eksperter og stor grad av synsing. Men manglende kunnskap kommer til syne på mange vis, fastslår Audun Korsæth.

15 matvaregrupper

Et eksempel på mangelfull kunnskap om bærekraftig matproduksjon er arbeidet fra det pågående prosjektet Nordic Nutrient Recommendations (NNR-2022), initiert av Nordisk Ministerråd. Her er bestillingen at oppdateringen av de helsemessige rådene knyttet til 36 næringsstoffer og 15 matvaregrupper denne gangen også skal inneholde

NIBIO-forskerne Audun Korsæth og Arne Bardalen (innfelt) valgte begge å trekke seg fra å skrive vitenskapelige artikler om bærekraft.

FOTO: NIBIO

en bærekraftsvurdering. Korsæth mener bestiller ikke har forstått omfanget. Det har heller ikke prosjektkjernegruppen gjort, en gruppe som primært består av ernæringsfolk, mener han.

– Ambisjonen var først å belyse noen få komponenter av bærekraften, ved å fokusere på de miljømessige aspektene. Her ble det britiske konsultentselskapet Chatham House av en eller annen grunn hyret inn til å lede arbeidet med to vitenskapelige artikler ment som et grunnlag for det videre arbeidet. Chatham House skulle samarbeide med bærekraftseksperter fra alle de nordiske landene pluss fra Baltikum, og kollega Arne Bardalen og jeg ble trukket inn fra NIBIO. Vi valgte etter hvert å trekke oss helt ut, da det i praksis viste seg umulig å påvirke arbeidet, og fordi resultatet ble så dårlig rent vitenskapelig at vi ikke kunne stille oss bak.

Smalt datagrunnlag

En av artiklene konkluderte med at løsningen for å øke miljømessig bærekraft i et matperspektiv, er å kutte kraftig ned på konsumet av alle animalske produkter som kjøtt, egg og meieriprodukter – basert på et meget smalt datagrunnlag med global tilnærming, og underbygget av mange feilaktige påstander. Vi snakker her i Norge altså om en produksjon som til sammen står for ca. 75 prosent av inntektene fra jordbruket, og ikke langt unna 100 000 sysselsatte hvis vi regner med næringsmiddelindustrien.

Forsker Audun Korsæth mener det faglige nivået var svakt. Et av forslagene var at man skulle dyrke mindre poteter og i stedet begynne med søtpoteter, sier Korsæth.

Vurderinger av bærekraft er en avveining av delvis motstridende hensyn; altså politikk. Er det da hensiktsmessig å blande bærekraft og helse når ernæringsråd skal gis, spør NIBIO-forsker Audun Korsæth? ■■■

Fliskrise i Norge, men alternativer finnes

Bønder over hele landet sliter med å få tak i sagflis og spon, blant annet som følge av økt etterspørsel etter varmpellets.

Sagflis er nå mangelvare landet rundt og prisen har økt med rundt 50 prosent det siste året.

Viktig for dyrevelferden

Nå jobbes det med å unngå sagfliskrise. Sagflis brukes bl.a. som strø til husdyr i store deler av landets landbruksproduksjon. Flisen bidrar til å holde dyrenes tilholdssted innendørs tørt og komfortabelt. Godt under-

lag er nemlig svært viktig for god dyrevelferd.

Spesielt kritisk er det for kyllingbønder som er helt avhengig av strø med fin struktur.

For de fleste andre dyreslag vil det finnes alternativer til sagflis, som kan brukes som strø. Finkuttet halm, halmpellets og torv, er eksempler på slike alternativer.

– Bønder må prioriteres

Norges Bondelag ønsker nå at bønder prioriteres i kampen om flis, etter at medlemmer over hele landet har meldt om vanskeligheter med å få tak i sagflis.

– Flis blir brukt som strø-materiale til veldig mange dyr, enten det er kylling, gris eller

kuer. Bonden bruker store mengder flis – flere ganger om dagen, sier Egil Christopher Hoen, nestleder i Norges Bondelag.

Stopp i import av varmpellets

Etterspørselen etter varmpellets til energi har hatt stor økning.

– Varmepellets lages av flis, og den får dermed en høyere alternativ verdi. Økte energipriser gjør varmpellets konkurransedyktig. Samtidig er det stopp i import av varmpellets fra Russland og Belarus, sier pressevakt i Felleskjøpet, Sigbjørn Vedled.

En annen årsak er at det er redusert aktivitet i byggenæringa, noe som gir redusert produksjon. ■■■

Tørredesinfeksjonsmiddel For fjørte, storfe, gris, sau

Staldren® forebygger oppblomstring av egg, bakterier og larver

Ph nøytral og binder ammoniakk som gir mindre lukt.

Ikke giftig eller skadelig for hverken dyr eller mennesker

30 år med Fremtidens innredning for storfe og svin

Husdyr Systemer fører et stort utvalg av innredning til storfe og svin fra danske Fremtiden Staldinventar. Vi lager innredning på mål tilpasset ombygging / renovering. **Ta gjerne kontakt for en prat.**

Besøk oss på Facebook

Nærmeste forhandler på www.husdyrsystemer.no

Oppdal-bonde har tatt brannsikring til nye høyder

Arnt Tilset på gården med samme navn i Oppdal, har tatt brannsikring til nye høyder. Gården er bl.a. satt opp med temperatursensorer i alle el-skapene på gården. Nå høster de frukten av denne brannsikringen med markant lavere forsikringspremie.

PER A. SLEIPNES

Ti stykk temperatursensorer som varsler om brannfarlige feil på det elektriske anlegget, gir Arnt Tilset den trygghet han er ute etter både for gården og ikke minst for gårdens ammekyr. Via disse sensorene kan feil på det elektriske anlegget utbedres før det blir virkelig fare på ferde.

Varmgang i siringer

– Det gir en ekstra trygghet å vite at familien, leietakerne og ammekyrne i fjøset har

sensorer som passer på det elektriske anlegget døgnet rundt,. Vi hadde dessverre opplevelser av varmgang i sikringer før vi investerte i det meste moderne innenfor brannsikring og det var nære på ved noen få anledninger. Vi har montert Elotec brannalarm i alle bygninger, og når vi nå i tillegg har fått EloTemp-sensorer kjennes det ekstra trygt, poengterer bonde Arnt Tilset

Han har tatt konsekvensen av det faktum at med en voksende mengde teknisk utstyr

og hjelpemidler i landbruket, blir også risikoen for elektriske feil og varmegang større. Faktisk starter to av tre branner i landbruket i det elektriske anlegget.

Sparer 12 000 kroner årlig

Arnt Tilset har regnet ut at gården sparer 12 000 kroner pr. år på optimal brannsikkerhet. Tilset gård er kunde hos Gjensidige og oppfylder forsikringsselskapets krav for å oppnå rabatt på forsikringene.

– Vi betaler ca. 200 000 kroner i forsikring pr. år. 60 prosent av dette er brannforsikring, altså omtrent 120 000 kroner. Da vi installerte EloRa EloTemp i våre ti sikringskapp ble brannforsikringspremien redusert med ti prosent, altså hele 12 000 pr. år. Etter som vi sparer mye penger og får en tryggere gård, er det ikke et alternativ å la være å ha sensorer i el-skapene, poengterer Tilset.

Lagring av data

Med forsikringsrabatten vil investeringen spares inn på to år og fra år tre vil Tilset gård ha tjent inn utgiftene i sin helhet.

Med sensorene følger et lite abonnementsbeløp. For Tilset vil dette utgjøre 1080 kroner pr. år. Denne summen dekker lagring av data og tilgang til et oversiktsverktøy som er tilpasset Tilset gårds ønsker og behov. Familien har dette verktøyet både på mobil og pc, og de kan også lett gi tilgang til for eksempel elektriker eller avløser.

– Vi anbefaler alle å benytte seg av rabattene forsikringsselskapene tilbyr, sier Arnt Tilset.

120 årlige kalvinger

Gården han og familien driver ligger nord for Oppdal og vi snakker om en relativ stor ammekuproduksjon. Han har 120 ammekyr og arealet er på 350 dekar eid innmark. Så

Arnt Tilset viser oss det elektriske anlegget på gården.

120 ammekyr på gården til Arnt Tilset i Oppdal får en tryggere hverdag med oppgradert elektrisk anlegg.

– For meg har det vært viktig å overlate gården i optimal stand til neste generasjon. Det omfatter for meg også det aller beste innenfor brannsikring. Det er derfor med en god magefølelse at jeg sender stafettpinnen videre til henne, sier Arnt Tilset som leverer slaktedyrr til Slakthuset Eidsmo Dullum på Kvål. Det har gården gjort i alle år – også da hans far drev gården. ■■■

leier han 350 dekar i tillegg – alt til grasproduksjon. To slåtter pr. år er status og gården har 1000 dekar med innmarksbeite. Tilset har en målsetting om 120 kalvinger pr. år og han har drevet gården siden 2008. Han star-

tet den gang med 20 ammekyr og gården er en typisk familiegård. Det var nemlig oldefar til Arnt Tilset som etablerte gårdsdriften for mange, mange år siden. Nå står datteren på 18 år klart til å overta.

– Svært interessert i teknologiske løsninger

Teknologiske løsninger som kan gjøre hverdagen enklere, har alltid fasinert den driftige og framtidsrettede Oppdal-bonden.

Han har blant annet sørget for at ammekyrne har en databrikke i vomma som registrerer en rekke ting som har med dyrenes ve og vel å gjøre. Databrikken som i størrelse kan minne om en haglpatron og som ligger løst i vomma, registrerer blant annet kroppstemperatur,

kroppaktivitet, drøvtygging og pH i vom-innholdet. I forbindelse med kalving, gir brikken beskjed via SMS om at kua er klar et døgn før kalving skal skje. Det bidrar til at kalvinger kan forberedes bedre, noe som igjen gir tryggere kalving og færre problemer for ku og kalv.

To smarte sparetips til bonden

Er du som bonde klar over at om du investerer i brannsikring som tilfredsstillende krav fra forsikringsselskapene, så premierer de deg i form av støtte og rabatter? Her er to gode muligheter du kan benytte deg av nå, hvis du er rask på labben.

SPARETIPS 1. Søk om støtte – få alarmsender nesten gratis

Snart stenger 2G-nettet og alle gårder må oppgradere brannalarmanlegget med 4G alarmsender. Denne oppgraderingen kan du søke om tilskudd på via Gjensidiges bærekraftfond. Du må være medlem av Norges Bondelag for å søke, og tilskuddet er på opp til 2500 kroner. Husk at Bærekraftsfondet ikke er uuttømmelig, så vil du sikre deg støtte, bør du søke allerede nå. Du finner søknadsskjema her. vi anbefaler at du sender søknaden din så fort som mulig.

Siden 1992 har Elotec og forsikringsselskapene jobbet sammen for bedre brannsikring i landbruket. Samarbeidet har til nå reddet verdier for over fire milliarder kroner,

og det er utviklet stadig ny teknologi som kommer bonden til gode.

Med FG-godkjente alarmsender, får du f.eks. varsler fra brannalarmen rett på mobilen. Kjekt når du er ute i traktoren eller borte fra gården. Alarmsenderen kan varsle alle som har Elotec IOT-appen. Du trenger ikke SIM-kort med denne løsningen og det er lave månedlige kostnader. Oppgraderingen kan elektrikerens din gjøre samtidig med årskontrollen på brannalarmanlegget ditt, så slipper du et ekstra besøk.

SPARETIPS 2. Spar penger på forsikringen – skaff deg EloTemp i sikringsskapene

Tallenes tale fra forsikringsbransjen er klar.

To av tre branner starter i det elektriske anlegget på gården. Analysene viser at de fleste branner kunne vært unngått om sikringsskapene var utstyrt med ekstra brannvakt, som sier fra når temperaturen i skapet blir unormalt høy. Derfor premieres nå gårdsbruk som sikrer el-skapene sine med temperatur-sensorer.

Både Gjensidige og Eika tilbyr nå ti prosent rabatt på brannforsikringspremien din om du sikrer alle el-skap. Deres høyeste ønske er at du kan ringe elektrikerens i stedet for brannvesenet neste gang det er fare på ferde.

Fra år tre vil du faktisk tjene penger på systemet! I tillegg kan både folk og dyr kan sove litt bedre om natta. ■■■

Driftige bønder skaper de beste råvarene. Det betaler vi godt for.

Prima Jæren er stolte over å levere det ypperste norske kjøttprodusenter kan produsere. Å alltid tilby kun det beste er en edel kunst, og vi klarer det med hjelp fra våre dyktige underleverandører. Vi legger mye tid og krefter i å samarbeide med kvalitetsbevisste gårdseiere, og Norges beste kjøttprodusenter finner man på Vestlandet. Dette er et frieri til kremen av lokale bønder: Saueholdere! Storfeprodusenter! Griserøktere!

Stadig nye kunder oppdager våre fantastiske råvarer, og gleden rundt middagsbordet skal komme bonden til gode. Vi belønner kvalitet. Ikke bare med gode ord, men med klingende mynt.

Prima Slakt as har vært best på totaløkonomi for bonden de siste ti årene, og slik vil det alltid være. Bli med på laget, og kontakt oss i dag:

Tilførselsleder Gris.
Leidulf Sigmundstad
452 878 30 • leidulf.sigmundstad@prima.as

Tilførselsleder Småfe.
Leif Håkon Korsbø
928 28 420 • leif@prima.as

Tilførselsleder Storfe.
Siri Kvam Haugland
928 85 919 • siri.haugland@prima.as

Hvis

- ➔ gode betingelser
- ➔ god service
- ➔ rask tilbakemelding
- ➔ rask levering
- ➔ fleksibilitet
- ➔ rådgivning

er viktig for deg...

...prøv en leveranse til oss, og vi skal gjøre det vi kan for at du skal bli fornøyd!

FURUSETH

For norsk matproduksjon

2072 Dal | www.furuset.no | E-post: furuset@furuset.no | Tlf: 63 97 70 10

Ytterøykylling skal bytte kyllingrase

Ytterøykylling varsler at de vil bytte fra en hurtigvoksende til en saktevoksende kyllingrase i løpet av året. Bedriften sier det er etterspørselen i markedet som fører til endringen.

Ytterøykylling følger dermed i sporet til en annen kyllingaktør i Trøndelag, Norsk Kylling.

Selskapet har fra før besluttet å bygge nytt slakteri på Inderøy i Trøndelag sammen med Nortura.

Ifølge Ytterøykylling er det markedets etterspørsel som fører til endringen.

Gradvis overgang

– Våre kunder ønsker saktevoksende kylling, og vi ønsker å imøtekomme det markedet etterspør. Å starte produksjon på saktevoksende kylling skal gi våre kunder et alternativ, understreker daglig leder Lasse Kjønstad.

Ifølge Kjønstad vil selskapet ta overgangen gradvis, så alle produsentene til Ytterøykylling vil neppe bytte over natta.

– En implementering av saktevoksende kyllingrase vil skje gradvis og ta hensyn til markedets behov for omstilling. Vi starter først med 20 prosent av vår produksjon, sier Kjønstad.

Slutten av året

De første kyllingproduktene fra saktevoksende vil komme mot slutten av 2023.

– Etter en innkjøringsperiode som er viktig for å sikre at overgangen blir gjort på en forsvarlig måte for både kylling, bonde og industri, så vil vi starte opp produksjon i slutten av 2023.

Ytterøykylling jobber også med å få produsentene til å bli godkjente innfor European chicken commitment (ECC), som er en standard for kyllingkjøtt-produksjon for dyrevelferd, utviklet av dyrevelferdsorganisasjoner i Europa. Denne har for øvrig Norsk Kylling på plass.

ECC-standard

Det nye slakteriet skal også bli ECC-standardisert.

Det er stort sett tre kyllingraser, eller rettere sagt kyllinghybrider, som brukes i kommersiell kyllingproduksjon i Norge:

- **Ross 308:** Slaktes når de er mellom 29 og 35 dager
- **Hubbard JA787:** Slaktes når de er om lag 46 dager
- **Ranger Gold:** Oppnår slaktevekt mellom 48–70 dager

I Danmark har flere store slakterier byttet kyllingrase, og begrunner det med markedets etterspørsel. Det største matvarekonsernet i Danmark, Salling Group, som har butikker som Føtex og Netto, har droppet hurtigvoksende kylling.

Ytterøykylling økte omsetningen i 2021, og omsatte for over 300 millioner kroner i fjor. Resultatet endte på i overkant av 600 000 kroner.

– Resultatet er svakere enn det vi hadde forventet. Det var flere engangskostnader på slutten av fjoråret som tynget regnskapet, ifølge leder Kjønstad.

Ifølge Lasse Kjønstad vil selskapet ta overgangen gradvis.

Røros-satsing gir resultater

Etter at Røros Slakteri og Fatland utvidet samarbeidsavtalen i fjor sommer, har det ført til flere produsenter og en økning i slaktevolumet hos Røros Slakteri.

PER A. SLEIPNES

Det er daglig leder ved det lokale slakteriet på Røros, Kjell Ove Oftedal, veldig godt fornøyd med.

Forventer vekst

– Vi har hatt stor vekst i slaktingen i 2022 og forventer ytterligere vekst nå i 2023. Vi går derfor fra en omsetning på 90 millioner kroner 2021 til ca. 130 millioner kroner 2022. Vi har også en god resultatutvikling uten at jeg pr. nå kan si eksakt hva den vil være på for fjoråret. Det har de siste månedene vært en eventyrlig økning i nye bønder, og der tror jeg Fatland-samarbeidet har vært avgjørende for, sier Oftedal.

Flotte råvarer

– Det er fantastisk kjekt å se at samarbeid lønner seg. Røros har vært offensive og jobbet knallhardt for både å skaffe nye bønder og bedre driften på anlegget. Dette er helt avgjørende for å lykkes. På Røros er det mange dyktige medarbeidere som bidrar til å løfte samarbeidet med Fatland og ikke minst utvikle Røros Slakteri. Vi får mye flotte råvarer fra Røros til videreføring hos oss i Fatland, og det er vi takknemlige for. Regionen rundt Røros har et aktivt landbruksmiljø og et rikt jordsmonn som gir skikkelig kvalitetskjøtt, sier konsernsjef i Fatland, Anders Hundseid.

Strømpriser bekymrer

Oftedal på sin side, peker på viktigheten av at bedriften hans kan ha konkurransedyktige vilkår, og han ser at de nye bøndene både kommer fra lokalområdet, men også fra et større geografisk område.

– Dette ga oss slaktererekorder både i september, oktober og i november 2022, fortel-

Kjell Ove Oftedal er daglig leder ved Røros Slakteri.

ler Oftedal som fastslår at Røros Slakteri har vært hardt rammet av de voldsomme prisene på strøm i hele 2022 og ei heller er kvalifisert for strømstøtte.

Mer økologisk kjøtt

Slakterisamarbeidet med Fatland har for øvrig lagt grunnlaget for en ytterligere satsing på økologisk kjøtt. Kjell Ove Oftedal mener en vil se større etterspørsel i markedet for økologisk kjøtt når de kan levere et større volum.

– Det er absolutt bønder som er innom her og er interessert i å levere økologisk til oss. For oss er utfordringen imidlertid å få tak i nok økologisk kjøtt, så der håper vi på en vekst fremover. Men alle bønder i vår region er selvsagt velkomne til oss, uansett om de driver konvensjonelt eller økologisk. Det er viktig for oss å jobbe målrettet og godt slik at vi fremstår som et godt slakterialternativ for bøndene, avslutter Kjell Ove Oftedal. ■■■

Solid fjorår for Slakthuset Eidsmo Dullum

I fjor opplevde Slakthuset Eidsmo Dullum «all-time-high» både hva omsetning, resultat, storfevolum og småfevolum angår.

■ PER A. SLEIPNES

Bildet er fra blomsteroverrekkelsen i forbindelse med næringsprisen som Melhus-ordfører Senterpartiet Jorid Oliv Jagtøyen (Sp) delte ut.

– Vi er meget godt fornøyd med den responsen vi har i tilførselsmarkedet. I 2022 har vi nærmere ni prosent økning på stor-slaktingen vår og nesten fem prosent på småfleslaktingen. Det betyr at flere bønder velger å slakte hos oss og at vi er en attraktiv samarbeidspartner for bonden med de tjenestene vi tilbyr, fastslår daglig leder Rune Dullum.

Minimalt sykefravær

Slakteriet har hatt en meget stabil drift gjennom den hektiske høstslaktingen og han berømmer de ansatte for deres bidrag.

– Tilnærmet null sykefravær høsten 2022 sier det meste.

– *Vår dere påvirket av høye strømpriser i fjor?*

– I fjorårets 11 første måneder var vi praktisk talt upåvirket av høye strømpriser og kostnaden var faktisk ned hele 15 prosent sammenlignet med 2021. Så fikk vi kjenne på ekstremt høye priser i desember, og skjønner godt hvor hardt og urimelig dette kan belaste enhver drift.

Ledig kapasitet

– *Planlegger dere utvidelser/investeringer i år?*

– Med de anleggene vi drifter, har vi fremdeles ledig kapasitet og det er ikke nødvendig med utvidelser. Ettersom anleggene er av eldre modell, skal vi fortsette det viktige arbeidet med vedlikehold for å sikre fortsatt like stabil drift som vi har nå. Håper vi å få levert minst en nye dyrebil i det kommende året og det er «gøy»! Bekymringene er knyttet til de nevnte strømkostnadene, men også til det generelle kostnadsnivå her i landet. Det har vært store prisøkninger på helt slakt og de skal videre opp nå i 2023. Samtidig er mye slakt lagt på reguleringslager. Forbruksmønstre til den norske kunden vil være avgjørende fremover, fastslår Rune Dullum.

Fikk næringspris

Slakthuset Eidsmo Dullum har for øvrig blitt tildelt Melhus kommunes næringspris for 2022. Bedriften var det selskapet som hadde størst omsetning i Melhus kommune i 2021, og har over flere år levert gode resultater.

– Slakthuset Eidsmo Dullum har utmerket seg som en stor, solid og seriøs aktør og er en hjørnesteinsbedrift lokalisert på Kvål. Slakteriet har eksistert over 100 år, og betjener hele den midterste delen av landet vårt. I dag er slakteriet en viktig kompetansebedrift i Melhus, heter det i begrunnelsen for prisen.

Selskapet har egen nødslaktebil med slakter i 24-timers beredskap for å håndtere nøds slakt, og disse håndteres på Stjørdal.

Bedriftens holdning har vært hele veien at dyr skal håndteres skånsomt og med respekt. Det å få hente dyr på gårdene ser de på som stor tillitssak, og god dyrevelferd er en forutsetning for denne tilliten.

God dyrevelferd oppnår de gjennom å ha personell som har høy erfaring med dyr, godt driftsmateriell, god kjøreplanlegging som tar de nødvendige individuelle hensyn og god flyt i slakterifjøset. Bedriften har egne personer som er dyrevelferdsansvarlig slik forskriften krever.

Melhus Formannskap vedtok enstemmig næringsprisen, og selve prisutdelingen foregår på hederskvelden 9. mars. Her vil også de andre prisene deles ut. ■■■

Trenger du en håndsrekning? Så kan Bixter hjelpe deg!

Kunne du tenke deg nye medarbeidere fra Filippinene, Vietnam eller kanskje Latin-Amerika?

Vi kan hjelpe deg med å søke bredt når du skal finne din neste medarbeider! Faktisk så kan vi utvide søket til hele verden. Vi finner egnede kandidater fra Asia, Latin-Amerika, de balkanske landene og resten av verden uansett om du trenger sesongarbeidere eller en fast medarbeider med en god porsjon erfaring i bagasjen.

Bixter.dk ApS er et dansk rekrutteringsfirma med mer enn 16 års erfaring i å finne kandidater til blant annet jordbruks- og gartneri-drift. Vi har kandidater med erfaring i alt fra jordbærplukking til drift av store landbruksmaskiner.

ENKEL ANSETTELSESPROSESS:

- Bixter tar sig af rekruttering som møter ditt behov, nødvendige arbeidstillatelser, reiseplan m.m.
- Du henter kandidaten på flyplassen eller på nærmeste togstasjon.
- Alle kandidater ansettes og lønnes direkte av deg.
- De fleste ønsker seg job der det tilbys innkvartering.

Referanser fra norske bønder kan oppgis på forespørsel.

Viktig å være til stede – ammeku er ikke venstrehånd

De tok et bevisst valg: Heller bruke tiden sammen hjemme på gården enn å ha ekstrajobb, fin bil og hytte på fjellet. Ammeku er ikke venstrehandsarbeid, sier paret på Grønvold gård på Toten.

GEORG MATHISEN

Her er gjeterhunden Rose som ikke er så glad i sau, her er melkeku Lola som har ekstrajobb som ridedyr – og her er fremfor alt ekteparet Berit Glimsdal Grønvold og Knut Tore Grønvold. Begge to, hele tiden.

– Det er et valg vi tok. Vi traff hverandre sent og fikk unger sent. Vi tok det valget at vi heller ville ha tiden sammen hjemme enn å ha jobb ute, fin bil og hytte på fjellet, forteller Knut Tore Grønvold.

Han kommer fra Grønvold gård på Reinsvoll på Toten. Hun er vokst opp med avlsstasjon for hest på Breiskallen, ikke mange kilometer unna. Nå driver de gården sammen med én heltidsansatt.

Til stede hele tiden

– Det er viktig at det er folk til stede på gården hele tiden. Ammeku er ikke bare et venstrehandsarbeid og slikt som skal foregå etter at du har spist middag om kvelden. Jeg tror det har mye å si for både resultatene og tilliten til dyrene, sier Knut Tore Grønvold.

– Dyrene kjenner deg, og du kjenner dyrene. Da ser du hvilke dyr som kan være på «Åsen» og hvilke som ikke skal være der. Dyrene som ikke skal være på Åsen, kan du sende med blå og hvit bil til Dal, konstaterer han og er full av godord om både de som kjører den blå og hvite bilen og alle de andre hos Furuset.

Beitefelleskap

«Åsen» det er Toten Almenning Lodd nr. 1. Der streifer dyrene fra Raufoss mot nabokommunen Søndre Land. Produsentene på Grønvold er storfornøyde med beitelaget der og fellesskapet med kollegene.

Knut Tore Grønvold og Berit Glimsdal Grønvold kombinerer ammeku, melkeku og sau.

– Dyrlegen sier det også, at «dette skal dere ta godt vare på». Miljøet er spesielt godt, folk stiller opp for hverandre. Og de andre respekterer det hvis vi har lyst til å

være alene: Ammeku er ganske sære. De er mest glade i dem de går sammen med til vanlig, sier Berit Glimsdal Grønvold. Når noe skjer, stiller alle opp for å hjelpe til.

sarbeid

I vinter har Berit Glimsdal Grønvold bygd ny kalveavdeling.

Lite teknologi

De to snakker gjerne om at de ikke driver hitech, og de trenger slett ikke en app for å holde styr på hverken brunst eller fôr. Men akkurat i sankingen er de glade for å ha GPS. De er privilegerte og har egen flyplass midt i beiteområdet: Før GPS-en gikk det an å få hjelp av privatfly. Men det har vært en revolusjon, konstaterer de.

– Bortsett fra det er rundballekutteren og hjulgrabben det mest teknologiske vi har, slår de fast.

Med en ansatt på helårsbasis må vinteren brukes fornuftig, det vil si til vedlikehold. Ellers er året godt planlagt. Bortsett fra akkurat i vinter, når en av søyene lammet i januar etter et sprell med en bukk som ikke fulgte hanndyrloven.

Melkefri jul

– Vi har i underkant av 100 kuer som kalver. Hovedpuljen av ammekuer kalver i oktober og november og slippes på utmarksbeite uten kalv. Så har vi 24 melkekuer som kalver i januar, februar og mars. En pulje am-

Slik ser det ut når gården ønsker følgerne sine god helg.
FOTO: GRØNVOLD GÅRD

mekuer kalver i april og mai samtidig som saueene lammer, beskriver de.

– Dermed slipper vi å melke i juleferien, og det blir veldig enkelt å justere melkekvoten. Samtidig står vi ganske fritt i vinterferien når vi har kalving på melkeku fra januar til mars. Det er ikke noe problem for gårdskaren å ta imot kalver på melkeku alene i et gammelt båsfjøs, men vi er alltid to

når vi jobber med ammeku, sier Knut Tore Grønvold.

De er opptatt av HMS, og der ligger enda en grunn til at det er greit at begge er hjemme. Likevel blir de ikke gående og trække oppå hverandre hele dagen: De har klar arbeidsfordeling.

I tillegg til ammeku og melkeku har de 30 vinterfødrede sauer. – Ungene begynte med

Beitelaget får en solid dose med ros - her et bilde fra hjemveien i fjor høst. FOTO: GRØNVOLD GÅRD

kopplam. Men vi er en veldig dyreglad familie, så det har bare tatt litt av. Det er ikke alt vi gjør som er like fornuftig, men vi har det veldig moro, sier Knut Tore Grønvold.

Interesse fra USA

Han var 23 år da han tok over gården i 1996. De to eldre søstrene takket nei og overlot driften til en lillebror som ikke

egentlig var så sikker på hva han ville gjøre. Interessen for ammeku fikk han på en tur til USA i 1994. Da reiste han over for å besøke slektninger og ble hektet. Han begynte å inseminere med alle de fem store rasene på melkeku, men ble til slutt veldig glad i Charolais.

Overskuddet på fryselaagene bekymrer ikke.

– Da jeg begynte med ammeku, lurte folk på om jeg ikke visste at det var overproduksjon. Det var i 1999. Det gikk ikke mer enn ett eller to år, så var det underskudd, og etter det har det vært underskudd hele tiden. Det går i bølgedaler. Jeg ser veldig positivt på fremtiden, for storfejøtt må vi ha. Det ble slaktet veldig mye ku og kviger før jul, og de kalver ikke i år, slår Knut Tore Grønvold fast. ■■■

Lola er en personlighet med god opplæring og evner som ridedyr.

Tallet på bønder går ned og mindre småfeslakting

Slakting av småfe har gått kraftig ned og ble i fjor den laveste på ti år. Leveransene av storfe derimot har hatt stor vekst i samme periode, mens tallet på bønder går ned i alle husdyrproduksjonene.

Det viser ferske tall fra Animalia og tallene bekrefter at slaktingen av ulike husdyr har endret seg kraftig de siste årene.

3,7 prosent mindre småfe

Produksjonen av småfe ser ut til å ende på litt over 23 400 tonn i fjor, ifølge tallene fra Animalia. Det er vel 900 tonn eller 3,7 prosent mindre enn året før.

Nedgangen er på nær 4000 tonn siden toppåret i 2017. Det året var det overskudd på kjøtt fra lam og sau, og i lange perioder var det over 3000 tonn på reguleringslager.

Det var drøyt 13 400 sauebønder som stod for leveransene av sau og lam til norske slakterier i fjor, og det var 302 færre enn året før, eller en nedgang på 2,2 prosent.

Tallet på sauebønder har gått nedover i lang tid, men etter en utflating fra 2012 til 2017 har nedgangen skutt fart igjen.

Siden 2017 har det blitt over 1700 færre sauebønder som leverer dyr til slakt.

Prognosen til markedsregulator Nortura, indikerer på at produksjonen av kjøtt fra småfe vil holde seg på omtrent same nivå i år som i fjor og det er nok norsk lammekjøtt til å dekke etterspørselen.

Nedgang også for svin

På svin var det også nedgang i slaktinga i fjor. Produksjonen ser ut til å ende på rett over 133 000 tonn viser tallene Animalia.

Det er nær 1700 tonn mindre enn året før, en nedgang på vel 1,2 prosent.

Produksjonen toppet seg i 2016. De etterfølgende årene var det mange tusen tonn svinekjøtt på reguleringslager.

Mot slutten av 2018 vedtok Omsetningsrådet å tilby bønder 16 000 kroner pr. purke for å legge ned drifta.

Det førte til kraftig nedgang i produksjonen, som var mer enn 4000 tonn lavere i fjor enn i årene mellom 2016 og 2018.

I fjor var det 2180 bønder med leveranser

av slaktegris til slakteria. Det er 99 færre enn året før, en nedgang på hele 4,3 prosent.

Siden 2017 har det blitt mer enn 500 færre bønder med slaktegrisproduksjon, en nedgang på 20 prosent.

Prognosen til Nortura viser ytterligere nedgang i produksjonen i år. Tilførselene er ventet å bli på 130 400 tonn, som i så fall vil være den laveste produksjonen av svinekjøtt siden 2014.

Resultatet vil ifølge prognosen bli et importbehov på 1000 tonn svinekjøtt utover kvoteimporten på 1650 tonn.

Storfe-økning

Slaktinga av storfe var i fjor den største på over 20 år, Tallene fra Animalia viser en produksjon på nær 92 000 tonn storfekjøtt i fjor. Det er 4300 tonn mer enn året før, en økning på over 4,9 prosent.

Berre ett år før er det registrert større volum. Det var i 1999 da produksjonen var på vel 94 800 tonn.

Produksjonen av storfekjøtt nådde et bunnivå i 2012, som var året regjeringen sette ned en ekspertgruppe for å få opp produksjonen av storfe.

Siden den tid har produksjonen økt kraftig. I fjor var leveransene over 14 000 tonn større enn i 2012, en økning på 18 prosent.

Deler av veksten siste året har blitt forklart med større slakting av melkekyr for å redusere produksjonen av melk i tråd med nedjusteringen av melkekvotene.

170 færre bønder

Det var litt under 12 200 bønder som stod for leveransene av storfe til slakteria i fjor. Det er 170 færre enn året før, en nedgang på

1,4 prosent.

I år er det ventet en nedgang, men ved utgangen av året kan det likevel ligge over 3000 tonn storfekjøtt på reguleringslager ifølge prognosen.

I prognosen for i år, forventer Nortura en produksjon på 87 800 tonn. Det er drøyt 4100 tonn mindre enn i fjor, men det vil være litt over nivået i 2021 og det tredje høyeste produksjonsvolumet siden tusenårsskiftet.

Etter den største storfeslaktinga på over 20 år lå det nær 5000 tonn på reguleringslager ved nyttårstider.

Importen av storfekjøtt var på 14 890 tonn i 2022, ifølge Landbruksdirektoratet.

Landbruksdirektoratet auksjonerer bort importkvoter på nær 4100 tonn. I tillegg har Tolletaten kvoter på 3700 tonn utbeinet

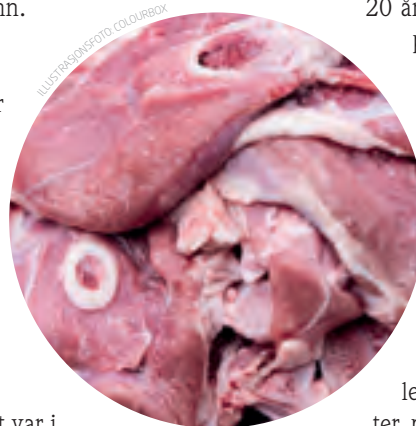
kjøtt som blir fordelt etter «først til mølla»-prinsippet. De fleste kvotene er helt tollfrie. Kvotene svarer ifølge Nortura til rundt 9000 tonn storfe.

Samlet var slaktingen av de tre dyreslagene som Animalia fører statistikk for, storfe, svin og småfe, på nær 248 400 tonn i fjor. Det er en økning på litt over 1700 tonn eller 0,7 prosent.

Importen av kjøtt fra de samme dyreslagene var på nær 22 000 tonn, noe som gir en importandel på litt over åtte prosent i 2022.

Animalia har ikke statistikk for produksjonen av fjørfekjøtt, som er kjøttslaget som har hatt størst vekst de siste tiårene.

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at fjørfe passerte storfe i 2010 og nærmer seg svin i volum.

Doblet produksjonskapasitet via økt automatisasjonsgrad

Etter at Norsk Kylling flyttet inn i nye produksjonslokaler for et drøyt år siden, har selskapet ikke bare doblet produksjonskapasiteten, men også etablert smarte energiløsninger og økt automatisasjonsgraden kraftig. Vi har bedt adm. direktør Kjell oppsummere det første driftsåret.

– Vi har nå driftet anlegget i godt over ett år. Innkjøringsperioder er alltid krevende, men god planlegging, bruk av gode planleggingsverktøy og ikke minst fantastiske mennesker i så vel prosjekt som i Norsk Kyllings driftsorganisasjon, har bidratt til å redusere kompleksiteten i oppstartsperioden. Å gjennomføre både selve byggeprosjektet og ikke minst igangkjøring i en periode med pandemi har vært svært krevende, men med kompetente og fleksible mennesker i organisasjonen som har jobbet hardt gjennom

hele denne perioden, har vi gjennomført dette på en tilfredsstillende måte, forteller Stokbakken.

Har hatt utfordringer

– *Er det maksimalt trykk nå?*

– Vi produserer godt nå og i henhold til våre prognoser. Fabrikken har kapasitet for langt større volum, så her har vi masse potensial for vekst fremover.

– *Har dere hatt uforutsette utfordringer etter at dere kom i gang og i så fall hvilke?*

– Vi har hatt utfordringer og de fleste har vi vært forberedt på, men det som har gitt absolutt størst utfordringer er direkte knyttet til at oppstart og igangkjøring sammenfalt med en svært krevende pandemiperiode for Norsk Kylling. Dette har gitt oss store kostnader og forsinkelser i veien mot ordinær drift.

Vi har også sett at det å flytte en hel organisasjon til et nytt og topp moderne anlegg, fører til betydelige endringer i både arbeidshverdag og rutiner for våre ansatte. Vi har

Adm. direktør Kjell Stokbakken deltok på Grüne Woche og møtte blant andre landbruks- og matminister Sandra Borch.

Dette bildet er hentet fra det nye visningshuset for kylling.

Slik framstår produksjonsanlegget.

lært at oppbygging av ny kompetanse og trening i nye rutiner og systemer nok har vært mer krevende for oss alle enn hva vi hadde lagt til grunn i planleggingen. Her er vi heldige i Norsk Kylling som har kollegaer som med stort engasjement og ståpå vilje.

Nye produsenter?

– Har dere fått nye produsenter det siste året?

– Norsk Kylling signerte i løpet av fjoråret avtaler med tre nye rugeeggprodusenter og vi ser frem til å få disse med på laget i løpet av året. I slaktekyllingproduksjonen har vi gjennom fire utbyggingstrinn over tre år, gitt bønder som i mange år har hatt leveringsavtale med oss, muligheten til å bygge ut/bygge nytt fjøs. Vi har derfor ikke tatt inn nye kyllingprodusenter så langt, da interessen for å bygge/utvide har vært stor blant våre allerede gode partnere. Vi har på denne måten i løpet av de siste tre årene utvidet fjøsarealet i vår verdikjede med 28 prosent. På samme tid har vi redusert vårt totale klimafotavtrykk fra alle fjøs i vår verdikjede med 21 prosent.

Dette har vært mulig fordi vi har fremoverlente og dyktige bønder som ser viktigheten og nytten av å investere i grønne fremtidsrettede energiløsninger, fastslår Kjell Stokbakken

Åpenhet og transparens

Han peker på at Norsk Kyllings økonomimodell gir bonden en stabil og forutsigbar økonomi som skaper trygghet for å kunne gjøre nettopp fremtidsrettede og grønne investeringer.

– Dette gagnar bondens økonomi, Norsk Kyllings økonomi og gir grønnere bærekraftig produksjon av mat. Vi har i samme periode i samarbeid med tre bønder investert i tre visningsfjøs. Dette fordi vi vektlegger åpenhet og transparens i alt vi driver med. I disse fjøsene kan de som ønsker det besøke bonden og se på kyllingene i fjøset uten å gå inn i kyllingrommet.

– Hva er produksjonsvolumet nå og hvor mye mer tar dere gjennom anlegget nå, kontra før i det gamle anlegget?

– Vi har stadig økende etterspørsel etter våre produkter og har i dag høyere produk-

sjon enn på Støren. I de siste produksjonsmånedene på Støren oppnådde vi maks kapasitet på anlegget vi hadde der. Dette gjorde at det var helt avgjørende for oss at vi kom over i nye lokaler på det tidspunktet vi gjorde.

Dyrevelferdsstandard

I august i fjor ble vi den første industrielle aktøren i verden som har omstilt hele vår produksjon i henhold til ECC-standarden. Dette er en internasjonal dyrevelferdsstandard som er utviklet og støttet av dyrevernsorganisasjoner fra hele verden. Denne standarden krever at man benytter en saktevoksende hybrid, har lavere tetthet (30 kg/km²) i fjøs, bruker miljøberikelser, har naturlig lys og at man benytter tredjepartsrevisjon. Vi opplever at overgangen til ECC gir større etterspørsel både fra inn- og utland, som i sin tur muliggjør vekst for Norsk Kylling, poengterer Stokbakken.

Norsk Kylling omsatte i fjor for 1, 2 milliarder kroner, har 135 produsenter og 270 ansatte. ■■■

Fire hovedområder for energisatsing

Norsk Kylling har valgt fire hovedområder for sin energisatsing: Spillvarme, sjøvannskjøling, energilagring og solceller.

Hele det nye anlegget målsettes driftet av fornybar energi og vil da levere et CO₂-utslipp som er redusert med minst 75 prosent sammenlignet med bransjestandard.

Dette innebærer at selskapet utvikler nye løsninger som også andre bedrifter i området kan dra nytte av, og som er tilpasset fremtidens energisystem med mye fornybar og uregulert kraft som sol og vind.

Norsk Kylling bygger nå nytt rugeri på

den gamle slakteritomta på Støren som vil erstatte dagens rugeri i Soknedal. Rugeriet målsettes klart for oppstart i juni.

Dette bygget skal også fungere som kompetansesenter for oppstrømmen i vår verdikjede hvor vi samler rugeri, dyrevelferds team og logistikkavdeling. Som på vårt slakteri og foredlingsanlegg på Orkanger og i våre tre visningsfjøs for slaktekylling vil vi også her etablere et visningskonsept som

gjør det mulig å se på hvordan kyllingene kommer til verden gjennom glassvegger i rugeriet.

I løpet av våren 23 ferdigstiller vi også vårt første visningsfjøs på rugeeggproduksjonen. Vi ser med dette frem til et 2023 hvor vi kan forsterke vår transparens og dele enda mer av alt det spennende som foregår gjennom hele vår verdikjede med omverden.

... og Norsk Kylling har kåret årets produsenter 2022

Norsk Kylling har kåret bønder fra Melhus, Byneset og Sparbu til «Årets produsenter 2022». Årets produsenter utmerker seg på solide rutiner, gode produksjonsresultater og godt oppfølgingsarbeid.

Hvert år hedrer Norsk Kylling bønder som hever nivået på produksjon av kylling. Disse er delt i tre klasser og for 2022 går prisen for og årets slaktekyllingprodusent til Trond og Eli Stenstad fra Byneset.

Nøye og observante

– Trond og Eli Stenstad stiller alltid opp. De har veldig gode produksjonsresultater, og har

et godt øye for hvordan kyllingene har det. De har deltatt i mange prosjekter og tester i Norsk Kylling, og leverer alltid tall og prøver i tide. Trond og Eli er svært nøye og observante, og plukker opp små ting som andre kanskje ikke legger merke til. Dette synes på driften og produksjonsresultatene. Takk for arbeidet dere gjør og gratulerer med utmerkelsene, sa produksjonssjef i Norsk Kylling, Tor Inge Lien.

Stolthet

Årets oppalprodusent er Henrik Rødde fra Melhus og årets rugeeggprodusent ble Per Morten og Grethe Storstad fra Sparbu.

– Vi har svært dyktige produsenter, og jeg er veldig stolt av at vi har disse bøndene i verdikjeden vår og at de er så gode ambasadører for Norsk Kylling, påpeker Tor Inge Lien.

PRODUSERT I LOFOTEN!

Lokale kjøttvarer i nærbutikken bygger på lokale råvarer. Å levere slakt til Horns Slakteri er «et naturlig valg»

En begivenhet

Norsk Kylling AS gjorde stas på sine produsenter da bedriften holdt årskonferanse i Trondheim nylig.

Årskonferansen er en begivenhet for alle produsentene til Norsk Kylling.

På grunn av koronapandemien, fikk ikke Norsk Kylling delt ut prisene til årets produsenter i 2021. Men følgende fire fikk sin velfortjente pris i de tre klassene:

- ÅRETS PRODUSENT OPPAL 2021:
Andreas Moen fra Steinkjer
- ÅRETS PRODUSENT RUGEEGG 2021:
Sondre og Linn Rikstad fra Meldal
- ÅRETS PRODUSENT SLAKTEKYLLING 2021:
Per Olav Tranmæl fra Melhus

Årets slaktekyllingprodusent 2022 er Eli og Trond Stenstad. F.v. Miriam Bø Garner – avdelingsleder slaktekylling Norsk Kylling, Eli Stenstad, Trond Stenstad, Tor Inge Lien – produksjons-sjef Norsk Kylling, Hilde Talseth – direktør bærekraftig innovasjon Norsk Kylling.

GARDSBYGG

BYGG FOR GENERASJONER

Har du tanker om å bygge?

Gardsbygg leverer kvalitetsbygg for generasjoner

Ta kontakt så hjelper vi deg med prosjektet fra skisser til ferdigbygg.
(+47) 922 48 155 / post@gardsbygg.no eller kom innom på kontoret Bispeveien 1520, 3178 Våle

Drømmen om egen gård ble virkeliggjort

Anders G. Bekkevoll (28) har drømt om å eie sin egen gård siden han startet som bonde bare 18 år gammel. Nå er drømmen blitt virkelighet.

Nylig kjøpte Anders Bekkevoll og kona Marie Louise gården Stange Prestegård og med det ble de endelig eiere av sin egen gårdseiendom. Frem til nå har de leid en gård like i nærheten av den nykjøpte prestegården. Her har de 360 mål med kornproduksjon og 1200 slaktegris. På prestegården, som har omtrent 400 mål dyrket jord, har det tradisjonelt sett blitt drevet med melkeproduksjon, korn og grasproduksjon.

Slaktegris

– Det blir det forandring på nå, melkekvoten på gården var leid vekk, så jeg ønsker å drive med slaktegris. Det har jeg drevet med før og det kjenner jeg meg trygg på. I tillegg ønsker vi å satse mer på kornproduksjon. Vi har dyrket bygg og havre til nå, neste sesong blir det også hvete. Vi vurderer å få inn raps og eventuelt andre vekster etter hvert.

Eget transportselskap

Tross store investering ser Anders positivt på fremtiden.

– Det er ikke til å legge skjul på at gjeldsbyrden nå blir tung, men vi har regnet på dette og mener vi skal klare oss greit med tilleggsinntektene våre.

Anders driver i tillegg til gården eget transportselskap med en ansatt, og med hjelp fra broren, kjører de i hovedsak kraftfor for Fiskå Mølle – Løten. Marie Louise studerer for tiden til å bli barnehagelærer, med andre ord er det travle dager for tobarnsfamilien.

Startet tidlig

Fatland-bonden ble tidlig inspirert til å satse på en yrkeskarriere som bonde, og startet allerede som 18-åring opp med slaktegris på et leid gårdsbruk.

Anders Bekkevoll er en av landets yngre bønder som har framtidstro og dermed satser friskt på slaktegris.

– Jeg har ikke vokst opp på gård, men i et område som ikke ligger så langt herfra hvor det var mange bønder rundt oss. Jeg startet allerede som 12-åring med småjobber på gårdene og så hvilken innsats bøndene la ned for å produsere mat. Jeg fant ut at dette var noe jeg kunne like å jobbe med.

Allsidig yrke

Bøndene Anders Bekkevoll jobbet for var trygge i jobben sin og ikke minst positive til bondeyrket.

– Jeg fikk inntrykk av at dette var en flott hverdag, og ikke minst et allsidig yrke. Jeg liker å jobbe med dyr, jord og maskiner. Tett

Familien Bekkevold på tunet i Stange.

på elementene i en egen harmoni, det er også kjekt å få lov til å være sin egen sjef. Så har jeg også alltid likt å jobbe, og mange gav meg tidlig ansvar, så jeg vokste på det.

I dag driver han gård i et av landets mest attraktive landbruksområder, og mener nettverket og det sosiale i bondeyrket er viktig å ta vare på.

Gode rådgivere

Det er litt tilfeldig at Anders i dag er Fatland-

bonde, det hele startet da han kom i dialog med en annen bonde som brukte det privateide slakteriet og ønsket å prøve selv. I dag kan han ikke få rost sjåførene nok og kontakten han har med slakteriet, både når det gjelder dyr som skal til slakt, eller livdyr som Fatland frakter frem til gården. Anders er opptatt av å ha gode rådgivere rundt seg, og mener slakteriet spiller en viktig rolle her sammen med andre samarbeidspartnere. Fremover drømmer han om å bygge om det

gamle melkefjøset på prestegården, og dermed klare å drive slaktegrisproduksjon med full konsesjon.

Sprek satsing

– Jeg er klar over at dette er en sprek satsing, i en litt urolig tid for landbruket. Jeg har stor respekt for debatten som går der ute, og for de som jobber for vår sak om å bedre inntektsnivået, og er slett ikke uenig at vi trenger å løfte opp posisjonen til bonden. Likevel velger jeg å være optimist for fremtiden. Vi trenger mat, norsk produsert mat. Det er viktig å skryte av banken, slakteriet og kraftforleverandøren som i disse årene har vært fleksible og hatt troa på meg. Å drive med slaktegris krever stor omsetning. Fremover nå er det særlig viktig å ha nok likviditet, poengterer den kreative Stange-bonden.

Handler om livsstil

Han og kona er fullstendig klare på at de mer enn noe annet har kjøpt seg en livsstil, Anders tror gårdslivet blir bra for hele familien.

– Dette tror jeg kommer til å bli en veldig god plass å vokse opp for barna våre, her får de prøvd seg på mye forskjellig og kan være med oss ute på det som skjer. ■■■

BRUK PÅ KOMPAKT- ELLER FRONTLASTER

SPØR OM REFERANSER!

KYLLINGHUS? GJØR STRØJOBBen ENKLERE

Med en Flingk BS spredeskuffe sparer du mye arbeid og strø ved innsett!

Selvlastende viftespreder utviklet spesielt for spredning av sagflis, høvelspon, eller torv!

Taggete valser som også river opp baller med strø!

Skuffene har en eller to vifter som sprer frem og 180° ut til sidene i en bredde på 4 - 8 meter avhengig av oljemengde/modell. Størrelser fra 1 til 3 m3.

Vi tilbyr også utleggerskuffer for materialer som sand, grønn kompost, kuttet halm, tørrgjødsl, pellets og mye annet.

Leveres med de fleste typer hurtigfester.

FLINGK; KVALITETSPRODUKTER FRA NEDERLAND!

SE MER PÅ VÅRE NETTSIDER

WWW.ARAMASKIN.NO

VI LEVERER OVER HELE LANDET OG HAR GODE FRAKTPRISER

ARAMASKIN AS

Sommerro 22, 1798 Aremark
Telefon 69 19 90 99

E-post: post@aramaskin.no

Færre investerer i år, men Fjøs

I år er det færre enn vanlig som planlegger å investere. Men ammekuprodusentene trenger å investere mye i årene som kommer, mener Fjøs-systemer.

■ GEORG MATHISEN

Akkurat nå har det vært litt stillstand på investeringene – i jordbruket som i resten av samfunnet. – Samtidig er det mye på trapene, særlig for storfe frem til 2034 og kravet om løsdriфтfjøs. Det er et betydelig etter-slep, sier André Stenumgård.

Generasjoner

Han leder Fjøs-systemer Gruppen. I 1980 startet faren Åge det som er blitt et milliard-konsern. Også blant kundene handler det ofte om generasjonsskifte. Mange av investeringene kommer gjerne når det er klart at neste generasjon vil overta, satse videre og modernisere.

– Hvis vi ikke ser på det lange bildet, merker vi godt nå at i 2023 er investeringslysten mindre, sier han. Samtidig er det langt fra noen krise. Den nye rånestasjonen til Norsvin er et stort prosjekt som betyr mye for Fjøs-systemer akkurat mens den generelle lysten til å investere er lavere enn vanlig.

– Så må vi ikke glemme det tradisjonelle

vedlikeholdet oppi dette her. Renovering og utskiftning av ting som naturlig har en overgang, sier Anders Bergum. Han er ansvarlig for ammeku og kjøttfe i gudbrandsdalsbedriften.

Sikkerhet

– Vi leverer jo utstyr til noe av det mest krevende du kan finne på, sier han og beskriver en hverdag der utstyret må tåle fem–seks okser på 700 kilo gjennom mange år.

– Sikkerhet er viktig både for dyr og den som er i fjøset. Det er færre i fjøset enn tidligere. Særlig ammekuproduksjon er en produksjon som i hovedsak skjer i kombinasjon med et annet yrke. Til tider er dette en arbeidsintensiv produksjon, særlig rundt kalving. Da gjelder det å ha den plassen og det utstyret du trenger for å lykkes biologisk. I tillegg må HMS ivaretas, sier han.

Anders Bergum ser at investeringsbehovet er stort både i melke- og ammekuproduksjonen. – Hvis alle skal bygge nytt, snakker vi om store summer. Behovet for ombygging og ny-

bygg vil ligge mellom 200 og 400 fjøs i året hvis vi ser de to produksjonene under ett. Det betyr store investeringsbeløp hvert år, sier han.

Etter en møteserie om ammeku i vinter med bortimot 400 fremmøtte snakker han om at Norge har fantastisk gode produsenter og mange unge som er på hugget og interesserte i å øke kompetansen sin.

Sol og flis

Når utgiftene til produsentene øker og viljen til å investere er mindre en stund, satser Fjøs-systemer på nye sektorer:

– Energi hjelper oss omsetningsmessig. Vi har satset hardt på fyring, og særlig flisfyring. Der har vi solgt mange anlegg. Nå går vi også inn med en ny satsing på solceller, i et eget selskap: FS Energi. Så har vi også solfangere med varming av vann. Det tror jeg blir viktig for oss i fremtiden, i kombinasjon med intelligente styringer som gjør at du utnytter energikildene mest mulig effektivt, sier André Stenumgård.

På energi er behovet og mulighetene forskjellige fra produksjon til produksjon:

– Hvis du har melkeproduksjon, kan oppvarming av vann med solfangere være gunstig. For kylling kan det være varmegjenvinning gjennom ventilasjonsluft. Det viktige

Anders Bergum (til venstre) og André Stenumgård forteller om økt spesialisering og stadig flinkere kunder.

systemer satser på energi

er kunnskap om produksjonen og hvor du kan hente ut den største nettogevinsten, sier Anders Bergum.

X-faktoren er strømprisene fremover. Men det er ikke noe som tyder på at de blir veldig lave igjen.

Energi stadig viktigere

Energien blir en viktigere del av virksomheten til Fjøsssystemer, og i år venter Stenumgård en omsetning på 60–70 millioner kroner i et konsern som trolig havner på rundt 1,4 milliarder totalt.

Det var melkerobotene som virkelig fikk omsetningen til å skyte fart i sin tid. Sjefen mener at bedriften har vært heldig som fikk produktene fra Lely. Fremdeles er melkerobotene det største produktet til Fjøsssystemer.

– Enkelte år er det veldig bra på både gris og fjørfe, men der er det mye større variasjoner. Melk er stabilt med stabile investeringer, sier han.

Bergum forteller om hvordan produsenter er mer bevisste på å diskutere hva de kan gjøre selv for å senke kostnadene. Det er en fordel å være selvforsynt med innsatsfaktorene, og det gjelder også energi.

Spesialisert

Det er ikke så lenge siden Fjøsssystemer kunne ha salgskonsulenter, planleggere og rådgivere som arbeidet med flere dyreslag. Nå må det spesialiseres. Verden har endret seg, gårdbrukerne har fått høyere kompetanse, og det er viktigere enn noen gang å ha med seg biologien i alt som gjøres.

– Kundene våre forventer å møte noen som er en sparringpartner ved de valgene som skal tas slik at vi i fellesskap finner det riktige nivået og konsekvensene ved å velge det ene fremfor det andre, sier Anders Bergum og peker på spørsmålet om utgiftene over tid, og ikke bare at investeringen skal være billig.

Velferd og selvforsyning

Han har tro på ammeku og sau fremover. Drøvtyggere som kan gjøre om gress til noe som folk kan spise, blir mer trendy. Etikk og dyrevelferd er et annet område som han peker på som viktig. – I Norge ligger vi på øverste hylle i etikk og dyrevelferd, kanskje i hele verden. Da skulle en tro at hvis vi mener noe med det, burde også forbrukeren verdsette det, sier han.

André Stenumgård trekker frem hvordan matsikkerheten og et lands evne til å produsere mat til sin egen befolkning er blitt særlig aktuelt etter både pandemi og Ukraina-krig.

Selv leder han et konsern som også er kommet godt i gang i Sverige. – Det er tre år siden vi startet opp. Det vi gjør der, er egentlig en blåkopi av det vi gjør i Norge. Det er artig å få en bekreftelse på at det fungerer der, også, sier Stenumgård. ■■■

Laserstyrt fôring

Fjøsssystemer har lansert en ny skanner som monteres over fôrbrettet og følger med på hvor mye fôr som ligger der.

– Vi vet at et stabilt fôropptak over tid er helt avgjørende for et godt vom-miljø, der mikrobene bryter ned fôret effektivt. Det som skjer på fôrbrettet styrer i stor grad aktiviteten, rangkampen og produksjonen i besetningen, sier Kjetil Lien, som er fagansvarlig for smart fôring.

En drøvtygger på beite spiser normalt ti til tolv ganger gjennom døgnet.

Fôrskanteren, som det er søkt om patent på, kan monteres på alle anlegg med automatisk utfôring.

FOTO: FJØSSYSTEMER

FØSEN AS
TOTALLEVERANDØR AV OLJE

BESKYTT LANDBRUKSUTSTYRET DITT
SÅ DET VARER EKSTRA LENGE.

VÅRKAMPANJE CASTROL 2023

CRB Multi 15W-40	20L - 41,50
CRB Turbomax 10W-40	20L - 49,50
Vecton Long Drain 10W-40 E6/E9	20L - 59,90
Transmax Agri MP Plus 10W-30	20L - 44,50
Transmax Agri Trans Plus 80W	20L - 47,50
Hyspin AWH-M 32 og 46 HVLP	20L - 34,90

Ta kontakt - 47 96 47 03 / 47 96 47 92
post@fosen-as.no / www.fosen-as.no

Pris per liter eks.mva / miljøavgift (2,45 pr.l)
Fri frakt fra 100 liter / under dette 195,- pr.ordre
Kampanje gjelder i mars 2023 - evt. lagertomt

It's more than just oil. It's Liquid engineering!

Storfeoverskuddet: Passert 5000 tonn

Høsten 2022 ble det lagt inn 17 259 storfe (4877 tonn) på reguleringslager. I tillegg skar Nortura ca. 1000 ekstra slakt, og har i starten av 2023 lagt inn ytterligere 300 tonn. Det registrerte overskuddet i totalmarkedet er dermed på totalt 5180 tonn.

Overskuddet på reguleringslager startet i august i fjor og varte inn i starten av 2023, da slakteriene skjøv noe på slaktingen. Allerede i juni 2022 var det overskudd, som ble tatt ut igjen i starten av august. Men salgsnedgangen hadde startet og store kommersielle lager ble bygget i løpet av sommeren.

Fra august til desember 2021 ble det importert 3605 tonn slakt, mens det i 2022 ble importert 915 tonn. Total tilførsel er dermed redusert med 7870 tonn helt slakt.

Økningen i storfeslakting fra 2021 var på 17 868 slakt og skjedde både på samvirke og private slakterier. Frem til utgangen av juli,

var det 9326 flere slakt, tilnærmet alt i Nortura-systemet. Dette var i en periode med generelt underskudd og alt ble skåret, mens importen ble redusert med 4200 tonn helt slakt (ca. 14 000 storfe).

Lik økning i slaktingen

Fra august til desember i fjor økte slaktingen med 8542 slakt – halvparten (4299) i Nortura og resten i KLF-slakterier. Altså var økningen i slakting i antall storfeslakt lik mellom samvirke og private for månedene august til desember, til tross for at Nortura har en slakteandel på 71,6 prosent.

Innlegging på reguleringslager er det kun Nortura som kan gjøre. Differansen mellom slakting og etterspørsel hos Nortura er grunnlaget. Det er klart at skjærebedriftene, inkludert samvirke, har måttet redusere skjæremengden med fall i forbruk.

Mindre salg av kjøtt- og karbonadedeig

Det er spesielt forbruket av karbonadedeig som ble kraftig redusert i 2022. Men også kjøttdeig. Disse varene utgjør minimum 40 prosent av storfeslakt. Biff- og filetetterspørselen har holdt seg oppe. Og importen i 2022 ble marginalt høyere enn i 2021, med 3520 tonn (3500 tonn i 2021)

De senere års uttak fra reguleringslager er det først og fremst KLFs medlemsbedrifter som har stått for. Dette er en råvare som har lavere bruksverdi og begrenset bruksområde, og dekker kun en mindre del av løpende skjæremengde. Når det er overskudd vil de fleste av KLFs skjærebedrifter øke skjæringen til mer enn de har etterspørsel for, og heller fryse inn sorteringer, biffer/fileter m.v. ferdig nedskåret, for det gir bedre lønnsomhet og bruksmulighet. ■■■

Røroskjøtt AS og Røros Slakteri AS har en felles merkevare: Røroskjøtt. Dette mener vi er nødvendig for å styrke hele næringskjeden, fra produsent til forbruker. RØROSKJØTT er det bærende merke på alle våre produkter.

Daglig leder
Kjell Ove Oftedal:
992 42 286

Produsentkontakt
Ola Utgaard: 909 20 290

Produsentkontakt
Jan Kåre Hov:
476 00 449

Røros Slakteri

– Frykter økonomisk ruin ved smitte av fuglevirus

Fjørfebønder og mottakere av fjørfe for slakting, er bekymret for det dødelige viruset Newcastle-syke som sprer seg i Sør-Norge. Holte Gård i Drangedal er en av disse.

Viruset er allerede registrert i flere kommuner i Rogaland, Innlandet og på Østlandet. Nå er det også påvist smitte på ville fugler i Telemark.

En av to andeproducenter

På kort tid er nemlig over 60 fugler funnet døde i Skien, Porsgrunn, Bamble og Larvik. Veterinærinstituttet har testet seks av dem og alle var smittet med viruset.

Mattilsynets største frykt er nå at smitten fra ville fugler skal spre seg til kommersiell drift av fjørfe.

Holte gård er en av to andeproducenter i Norge. Gården i Drangedal har også kylling, gjess og andre gårdsdyr.

Økonomisk rutin

Daglig leder Trude Nordli (bildet) understreker at konsekvensene vil være enorme, dersom deres dyr blir smittet.

– Jeg frykter det vil bety økonomisk ruin om vi får smitte inn i besetningen. Jeg er

Holte Gård er en av to produsenter av and i Norge.

redd vi ikke klarer å krabbe oss opp igjen fra noe sånt. Ved en eventuell smitte, må gården slakte ned absolutt alt, fastslår Nordli. Hun anslår at det vil ta dem om lag et år å komme i gang igjen med and og gås.

– Vi ville tapt et sted mellom 25 og 30 millioner kroner. Jeg håper gården reddes av beliggenheten. Gården ligger i et dalføre, der det ikke duer eller svaner. Jeg er allikevel bekymret for hva vi selv eller andre kan ta med seg av smitte til gården., sier Trude Nordli. Det er rundt 2000 kyllinger inne i kyllinghuset på Holte gård.

Angriper luftveiene

Newcastlesyke er en svært alvorlig virus sykdom hos tamme og ville fjørfe. Den angriper først og fremst luftveiene, men også mage-, tarm- og nervesystemet.

Typiske symptomer er plutselig opphørt matlyst, nedstemthet, fall i eggproduksjon og pustebesvær.

Dersom nervesystemet er angrepet, vil en se skjelvinger i hodet, lammelser i vingene og vridd hodestilling. Kraftig grønn gul diaré observeres når mage/tarm er angrepet.

Syke dyr dør som regel i løpet av 72 timer.

I enkelte flokker kan dødeligheten være opp til 90 prosent.

Det er svært lav risiko for mennesker å bli smittet, spesielt hvis man bruker hansker ved håndtering av syke fugler. Virus gir milde symptomer hos mennesker, som øyebetennelse eller milde influensalignende symptomer.

Egen bekjempelsesplan

ND er en sykdom på nasjonal liste 1. Det innebærer at hvis du har mistanke om sykdommen på dyr, eller den er påvist, skal du melde fra til Mattilsynet umiddelbart.

Sykdommen bekjempes ved å avlive og destruere alle dyrene i en besetning. Mattilsynet har for øvrig laget en egen bekjempelsesplan for sykdommen.

– Derfor er vi ekstra nøye med smittevern nå. Det nærmer seg vårslipp av gjess på gården og vanligvis slippes fuglene ut på grønne enger etter påske.

Dersom den alvorlige fuglesykdommen fortsetter å spre seg, må disse holdes inne.

Nordli er glad for at de allerede har en plan B. Gjessene kan få husly i storfefjøset, dersom det er nødvendig. ■■■

Foreløpige resultater: Dyrevelferdsprogrammet for storfe

Dyrevelferdsprogrammet for storfe startet 1. januar i år. Alle storfebesetninger med over ti dyr skal innrulleres i perioden fram til mai 2023. Nå har over halvparten av produsentene gjennomført sitt første veterinærbesøk.

■ SILJE JOHNSGARD ■ SPESIALVETERINÆR, ANIMALIA

Dyrevelferdsprogrammet for storfe (DVP storfe) stiller krav om et veterinærbesøk hver 16. måned for alle produsenter som har søkt produksjonstilskudd for mer enn ti storfe. Totalt er det snakk om ca. 11 000 produsenter. Produsentene innrulleres puljewis i dyrevelferdsprogrammet i perioden januar 2022 til mai 2023.

Både produsenter og veterinærer er godt i gang med dyrevelferdsprogrammet. Pr. 1. desember 2022 var 97 prosent av produsentene innrullert og har fått tildelt en besøksfrist. 73 prosent av produsentene har gjennomført sitt første besøk.

16 dyrevelferdsindikatorer

DVP-besøket består av en gjennomgang av 16 dyrevelferdsindikatorer beskrevet i en

egen veileder som finnes på Animalias nettsider. Tilstanden i besetningen vurderes og dokumenteres for hver av disse indikatorene. De blir vurdert som tilfredsstillende, forhold som bør utbedres eller forhold som må utbedres. Dersom det registreres forhold som må utbedres, vil det gi et avvik som må lukkes innen en gitt frist.

102 forhold bør forbedres

Nå når de tre første puljene i hovedsak har gjennomført DVP-besøk, ser vi at det pr. 100 besøk registreres i snitt vel ni forhold som må utbedres og 102 forhold som bør forbedres. Forhold rundt dyrenes liggeplass, både utforming og kapasitet, er det som oftest vurderes til at det bør forbedres. Også forhold knyttet til vanntilgang og rene dyr ut-

peker seg som forbedringsområder, i tillegg til utforming og rutiner for bruk av smittesluse.

85 prosent

Samtidig ser vi at det i 85 prosent av besetningene som har gjennomført DVP-besøk registreres at det er gjort ekstra tiltak for å bedre dyrevelferden. Det er spesielt beiteperiode utover det lovfestede kravet som utpeker seg, i tillegg til for eksempel bruk av klørbørster og tilrettelegging for samvær mellom ku og kalv. Figuren nedenfor viser de hyppigst registrerte ekstratiltakene for god dyrevelferd i besøkene så langt.

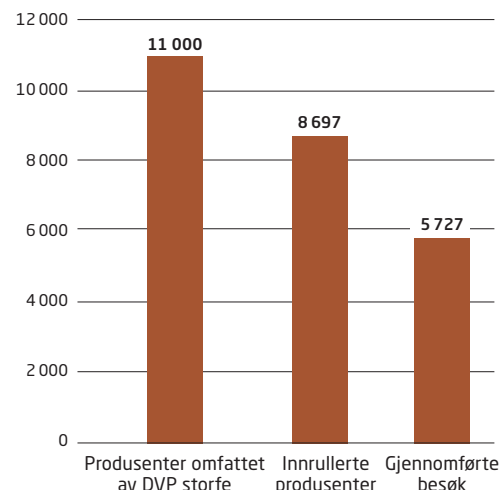
Veien videre

Det gjøres en enorm innsats av både bønder og veterinærer for å gjennomføre disse DVP-besøkene. Vi ser allerede at det gir næringa en solid dokumentasjon på dyrevelferden hos norske storfe, og det gir gode muligheter for et konstruktivt arbeid med dyrevelferd fremover. DVP storfe skal evalueres fortløpende, og vi setter stor pris på alle tilbakemeldinger, både på teknisk løsning og faglig innhold. ■■■

Både produsenter og veterinærer er godt i gang med dyrevelferdsprogrammet for storfe. Nå har snart alle produsentene kommet dit at de har blitt tildelt en frist for første DVP-besøk av veterinær.

FOTO: ANIMALIA / CAROLINE ROKA

Mørt kvalitetskjøtt fra lokale bønder i Agder

JENS EIDE

Din lokale slakter

LILLESAND • SØRLANDET

www.slaktereide.no

KVALITETSEGG FRA FRITTGÅENDE HØNER!

Toten Eggpakkeris produsenter er familiedrevne gårder med nærhet til hønene. De følger felles krav til hønsehusets standard, renhold, vannkvalitet, ventilasjon, temperatur og smittekontroll. Flere har tilpasset økologisk produksjon. Hønene spiser vår egenutviklede forblanding, og eggene har kort vei til pakkeriet. Vi har full kontroll på det enkelte egg, fra høna og frem til forbruker.

**Kontakt oss på tlf. 61 16 21 50
eller toten@totenegg.no**

Økologisk landbruksproduksjon kraftig ned de siste årene

Mange forbrukere hevder de vil ha mer økologisk mat og er villig til å betale for denne maten, men produksjonen har gått tilbake med 20 hele prosent de siste ti årene.

Det siste tiåret har ifølge avisa Nationen det økologiske jordbruksarealet gått ned med 20 prosent. Til tross for at bønder vil ha det, og politikere har vedtatt mer av det.

Politikerne har flere ganger de siste tiårene satt mål om mer øko-mat. Realiteten er at det motsatte har skjedd.

I 2010 satte var Stortinget mål om 15 prosent økologisk matproduksjon innen 2020. Det har ikke gått slik.

I 2016 fikk myndighetene stryk av Riksrevisjonen, som slo fast at det ikke ble gjort nok for å nå målene vedtatt av Stortinget. Senere samme år skroter Solberg-regjeringa målene.

Mellom 1999 og 2016 har det vært tallfestede mål om økologisk mat. Regjeringer i ettertid har også skrevet i sine plattformer at de vil «stimulere til økologisk produksjon». Realiteten er at utviklingen har gått helt motsatt vei.

Nationen har gått gjennom tallene for økologisk matproduksjon mellom 1995 og 2021. Arealet som ble økologisk dyrka, steg fra 90-tallet fram til 2010. Da var nær 574 000 dekar godkjent eller under omlegging til økologisk. Det utgjorde 5,7 prosent av norsk jordbruksareal totalt.

I 2021 var arealet nede i 451 000 dekar. En nedgang på over 20 prosent.

Andelen av det totale arealet hadde også gått ned til 4,6 prosent.

STORFEBØNDER

LEVERINGSVILKÅR PÅ SLAKTEDYR VÅRSESONGEN 2023

STORFE

Tillegg på u/okse, kastrat, kvige og u/ku

Klasse E og U (fettklasse 1+ t.o.m. 3)	kr 5,00 pr. kg
Heile R klassen (fettklasse 1+ t.o.m. 3)	kr 3,50 pr. kg
Ringdal storfetillegg (alle storfe 225,1 kg og tyngre i alle klasser, fett 1+ t.o.m. 3+)	kr 2,00 pr. kg
Kvalitetstilskudd kl 0, fettgruppe lavere enn 4-(unntatt ku og okse)	kr 2,50 pr. kg
Kvalitetstilskudd kl 0+ eller bedre, fettgruppe lavere enn 4-(unntatt ku og okse)	kr 7,50 pr. kg

Avtaletillegg

3 veker	kr 2,00 pr. kg
7 veker	kr 2,50 pr. kg

Kvantumstillegg:

2-5 stk	kr 200,00 pr. dyr
6-11 stk	kr 300,00 pr. dyr
12 stk og ->	kr 500,00 pr. dyr

Heilt lass

12 og fleire (også ved fleire leverandører) (Dyra må vere samla på ein stad)	kr 1,00 pr. kg
--	----------------

Trekk

Urein hud storfe lav sats	kr 400,00 pr. dyr
Urein hud storfe høg sats	kr 900,00 pr. dyr

Naudslakt

Tillegg (naudslakt etter kl. 15.30 kvardagane)	kr 500,00 pr. dyr
Tillegg (naudslakt laurdag og søndag)	kr 1000,00 pr. dyr
Kjøtt av alle naudslakt går til produksjon = -20% på kg prisen	

Alle storfe skal meldast inn med individnummer.

Stoppavgift: kr 0. Alle dyr skal ha øymerker med individnummer (opprinnelsesmerke)

Dyr som ikkje er rett merka, kan vi ikkje ta med.

LIVDYR: Ta kontakt om du ønsker og kjøpe eller selge dyr.

INNMELDING:

TELEFON: 70 26 91 02

E-POST: ragnhild@oleringdal.no

NAUDSLAKT: 905 28 196

RINGDAL
KORTREISTE, GODE KJØTVARER

Strømstøtten til jordbruket videreføres

Regjeringen vil videreføre strømstøtte for landbruket ut 2024. Støtten dekker inntil 60 000 kWt pr. måned ut 2024.

Regjeringen varslet nylig at strømstøtteordningene for jordbruksforetak, veksthus og vanningslag skal videreføres ut 2024.

Det innebærer en kompensasjon som dekker 80 prosent av strømkostnadene over 70 øre per kWt, opp til forbrukstaket på 60 000 kWt pr. måned.

Det skriver Landbruks- og matdepartementet skriver på sine nettsider.

– Jeg er svært glad for at vi har fått til en videreføring av strømstøtteordningene for jordbruksforetak, veksthus og vanningslag. Ordningen er avgjørende for å sikre norsk matproduksjon, og gir næringen forutsigbare rammevilkår framover. Ordningene er målrettede og avhjelper næringen med høye kostnader i en periode der mange kostnader har økt kraftig, sier landbruks- og matminister Sandra Borch i en uttalelse på regjeringen.no.

Landbruks- og matdepartementet opplyser at de vil komme tilbake til detaljene i ordningen.

Kan bli slutt på telledatoene

Hvor mange dyr du har 1. mars og 1. oktober, bestemmer tilskuddet ditt. Nå jobbes det nå med å få slutt på denne ordningen.

I framtiden kan produksjonstilskuddet bli utbetalt på grunnlag av data i Husdyrregisteret, i stedet for telledatoer.

Hvor mange dyr du har 1. mars og 1. oktober, bestemmer tilskuddet ditt.

To ganger i året skal dyra telles. Produksjonstilskuddet utbetales ut fra hvor mange dyr bøndene har på akkurat disse datoene.

Men det har sine ulemper generelt, og for storfe spesielt, forteller Ole Nikolai Skulberg. Han er direktør for Totalmarked kjøtt og egg, som har ansvaret for markedsreguleringa av kjøtt.

Særlig telledatoen på høsten er uheldig, mener han.

– Den bidrar til at bonden venter med å levere slakt til etter telledatoen. Det fører til at det slaktes altfor mye da, og man må fryse inn unødvendig mye. Telledatoen på våren lager også forstyrrelser i markedet. Vi er nødt til å bruke prisen for å prøve å påvirke bonden til å levere dyr også før telledatoen. Derfor får man en kunstig stor prisdifferanse før og etter telledato. Både engrospris og omsetningsavgift blir brukt aktivt for å prøve å utligne effekten av tilskuddene knyttet til telledatoen, sier Skulberg.

Hugaas Rugeri og Norsk Kylling har fusjonert

Hugaas Rugeri AS har siden 2016 vært et heleid datterselskap av Norsk Kylling AS. Nå har selskapene fusjonert.

- Vi fusjonerer nå Hugaas Rugeri AS inn i Norsk Kylling AS med virkning fra 1. februar. Gjennom en fusjon av selskapene, legges det til rette for en felles profilering samt en forenkling av selskapsstrukturen i verdikjeden. Virksomheten fortsetter under Norsk Kylling AS, sier adm. direktør Kjell Stokbakken i Norsk Kylling.

For kunder og leverandører til Hugaas Rugeri innebærer ikke fusjonen noen andre praktiske endringer enn at fakturaer på leveranser av daggamle kyllinger fra 1. februar vil komme fra Norsk Kylling AS og innbetalinger skal skje til Norsk Kyllings bankkonto, mens leveranser av varer og tjenester til rugerivirksomheten fra samme dato må stiles til Norsk Kylling AS. Alle avtaler videreføres i Norsk Kylling AS.

Spanjolene kjøper færre egg

Den spanske handlekurven har endret innhold, etter at prisene nærmest har gått til himmels i løpet av det siste året.

11 prosent færre produkter legger folk i handlekurven, viser nye tall fra Association of Manufacturers and Distributors (AECOC) og IRI Infoscán.

Store egg har en salgsnedgang på hele ti prosent, mens det selges mer av de små eggene. Folk flest velger billigere alternativer enn tidligere. Svinekjøtt og kylling erstatter storfekjøtt, sardiner og makrell erstatter laks og hvit fisk, mens epler selger langt bedre enn bananer og pærer.

Frosne matvarer av alle slag har en økning. Ferske tall vier også at kjedenes egne produkter, såkalt hvite merkevarer, nå utgjør 63 prosent av alle matinnkjøp i Spania. De spanske kundene er ikke lenger lojale mot de gode, gamle merkevarerene.

Det at den spanske regjeringen har kuttet i momsen på basale matvarer, har bidratt til på dempe prisveksten. Veksten er imidlertid fortsatt for høy, og regjeringen vurderer nye tiltak.

- Vi må samarbeide med hele næringskjeden om ulike tiltak for å få prisene ned, sier Spanias landbruksminister, Luis Planas.

ILLUSTRASJONSPOTO: COLOURBOX

Den Stolte Hane er markedsleder på kylling i Norge, og en av Norges ledende eggprodusenter. Vi utvikler, produserer, selger og markedsfører egg og kylling. Vi er en del av Scandi Standard, Nordens største kyllingprodusent med virksomheter i Sverige, Danmark, Norge, Finland og Irland. Våre sterkeste merkevarer er Den Stolte Hane, Vestfold Fugl, Kronfågel, Danpo, Ivars, Naapurin Maalaiskana, Chicky World og Manor Farm. Til sammen er vi ca. 3.000 medarbeidere og har en omsetning på nærmere åtte milliarder. Les mer på www.scandistandard.com og

www.denstoltehane.no

DEN STOLTE HANE VOKSER PÅ EGG OG VI SØKER STOLTE EGGPRODUSENTER

Er du eggprodusent og kan tenke deg å levere egg til oss?
Konkurransedyktige betingelser.

Ta kontakt for en uforpliktende prat:

Erik Nielsen, 472 71 270,
erik.nielsen@denstoltehane.no

www.fatland.no

Er du klar for Fatland?

Fatland er Norges største private kjøttbedrift. Vi har drevet slakting siden 1892 og har et godt tilbud til alle produsenter.

Vi er med fra bås til bord: Fra rådgivning og livdyromsetning hos produsent, via slakting og skjæring, til produksjon av gode kjøttvarer!

**Fatland Oslo: 480 86 006
Fatland Ølen: 979 85 522
Fatland Jæren: 51 68 21 20**

Fatland

Velg Fatland du også!

Utnyttelse av LNFR-arealer og landbruksbygg

■ MAURITZ AARSKOG ■ ADVOKAT OG PARTNER I ØSTBY AARSKOG ADVOKATFIRMA

Særlige hensyn og begrensninger gjør seg gjeldende ved utnyttelse av såkalte LNFR-arealer. Dette

er arealer som i kommuneplanens arealdel er angitt som er «landbruks-, natur og friluftsmål samt reindrift», jf. plan- og bygningsloven (pbl.) § 11-7 nr. 5. .

LNFR-formålet omfatter altså områder som skal nyttes eller sikres til landbruksproduksjon, herunder jordbruk, skogbruk og reindrift, samt gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag. I det følges gjøres det kort rede for innholdet i LNFR-formålet med tilhørende vurderinger av om et tiltak er i tråd med LNFR-formålet.

LNFR-områdenes underformål

LNFR-områdene kan inndeles i to underformål, angitt i henholdsvis pbl. § 11-7 nr. 5, bokstav a og bokstav b:

Bokstav a omfatter areal der det kun er tillatt å iverksette tiltak som er nødvendige for drift av næringsmessig landbruk, dvs. jordbruk, skogbruk eller reindrift, herunder gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag. Det følger av plan- og bygningslovens forarbeider at det er en forutsetning at gårdstilknyttet næringsvirksomhet kommer som et tillegg og supplement til en ellers aktiv landbruksdrift på eiendommen, og at landbruksdriften er hovedvirksomheten på eiendommen.

Kommunen vurderer

Bokstav b omfatter LNFR-areal hvor det, i tillegg til nødvendig landbruksbebyggelse,

etter bestemmelser i arealplanen også kan tillates spredt bolig, fritids eller næringsbebyggelse. Det siktes her til bebyggelse som ikke anses som en del av landbruk eller reindrift.

Vurderingen av om et tiltak i tilknytning til landbruk er i tråd med LNFR-formålet.

Det er kommunen som vurderer om et tiltak er i tråd med LNFR-formålet eller om det kreves dispensasjon eller eventuelt en reguleringsplan for bl.a. å belyse virkningene av tiltaket. Tiltakshavere som er i tvil om et tiltak regnes som landbruk, må kontakte kommunen.

Ulike planhensyn

Mange bygge- og anleggstiltak som er aktuelle i LNFR-områder er åpenbart i tråd med planformålet, f.eks. en ordinær driftsbygning. Imidlertid oppstår det ikke sjelden tvil om hvorvidt et tiltak er i tråd med planformålet. Dette kan særlig være aktuelt ved utviklingen av tilleggsnæringer eller ved tiltak som er uvanlige i landbruksdriften.

Kommunene vurderer om et tiltak er i tråd med LNFR-formålet og legger bl.a. vekt på om det er vedtatt hensynssoner, bestemmelser eller retningslinjer for det aktuelle arealet. Fordi ulike planhensyn gjør seg gjeldende i ulike saker, kan det ikke angis absolutte grenser for hva slags type tiltak og hvilke størrelser som er akseptabelt som del av LNFR-formålet.

Må være nødvendig

Enkelte kriterier må likevel være oppfylt for at tiltaket skal inngå i LNFR-formålet: Tiltaket må være knyttet til produksjon på gården eller det behovet gården har for varer og tjenester, eller det må være nødvendig i annen landbruksrelatert næringsvirksomhet. I tillegg må virksomheten være basert på gårdens eget ressursgrunnlag, dvs. bruk av råvarer produsert på gården, samt videreforedling og/eller salg av disse.

I tillegg vektlegges ofte tiltakets virkninger for jord- og skogdrift, tiltakets størrelse og virkning for bl.a. naturmangfold, natur-

og kulturlandskap, trafikk, støy, forurensing, naboer og kulturminner. Om tiltaket utgjør fare eller risiko er naturligvis også relevant for vurderingen. Det vektlegges også om virksomheten kan innpasses i eksisterende bygninger eller om det kreves nybygg.

Bruksendring

Dersom virksomheten drevet ut fra en bygning utvikles slik at den klart endres fra karakter av landbruk til karakter av f.eks. reiseliv, vil dette betinge bruksendring for bygget. Det samme gjelder når eksisterende bygningsmasse tas i bruk til nye formål. Bruksendringen skal være i samsvar med formålet i gjeldende arealplan. Dersom den ikke er det, kreves planendring eller dispensasjon fra gjeldende plan. ■■■

KRYSSORD

Kraft-takene	Primat	Innmer	Jeg	Sosialt lag	Skille	Vært skrevet
		Man	Inntru-mantet	Tone		
Værelset						
Striks						
				Slutte		
				Ut-merket		
Sitter på hestén		Fører				
Byge		Blafrat				
Bygde		Farma-søyt				
			Tidl. ol-jeselskap		Drukk	Uten-ben og bruk
			Kna			
Muren				Roudyr		
				Krus		
Hiem-nie-bervi	Loftes	Navn på flere fotball-klubber	Klare	Kjørenøy	Idretts-arran-gement	Ripe
	De		Etter	Klitter		Neset
	bakerste					
Hær-verk						Be-skjeden
						Omi-vendt saus
Omv. klemme				Nye. pron.	Konkur-rette	
				Gr-saker	Gøvent	
			Fag-forbund	Enkelt		Tøke
				Spotte		Se
Reitt til jord						Slappet av
						Liv-
						Tresort
						Stilhet
					Farge	Sted i Vestfold
For-pliktede						
Grilpe				Daglig-vare-kjede		For-tyrret
						Nedbar
	Parti					Dyrelyt
	Færrit					
					Gudinne	så
					Tetta-mave	i året
Drukk	Stasjon på Cje-vikkbanen	Lage dyrelyd				Arabisk hjern
Edeme						
		Strøm		Like		Gesi
Vind	På-gripelse					

E	F	B	O	T											
U	N	G	H	O	E	N	P	R	O						
E	N	D	E	N	F	S	I	D							
O	R	O	R	D	S	J	A	U							
G	A	R	E	S	T	O	N	E							
T	F	K	E	T	I	N	G	E							
K	L	A	R	A	S	E	N								
T	I	E	R	F	N	K	R	E							
L	V	E	R	D	A	A	I								
S	A	I	D	E	R	A	M	M	E	T					
D	Y	R	E	P	A	S	S	E	R	G	A	R	M	O	
S	V	T	E	T	A	R	T	A	R	D	I	C	M		
A	S	K	E	P	R	O	F	S	N	A	S	R	A	M	
E	T	H	E	R	A	V	E	P	A	S	S	I	V		
E	L	E	F	A	N	T	S	N	O	Z	E	P	A		
S	O	M	S	O	T	P	R	O	T	E	S	T			
E	S	P	R	A	K	E	L	F	V						
S	T	U	S	P	L	I	K	K	O	L	O				
T															
T	J	I	D	I	R	E	G	R	E	S	T				
N	D	N	L	A	S	E	T								
E	G	E	N	K	A	P	I	T	A	L	E	N			

Løsningsordet i kryssordet i nr. 4 var «Slakt» og den heldige vinneren ble Grete Jensen, Hamar. Vinneren får 10 flax-lodd i posten. Send løsningsordet på e-post til **pas@kjottbransjen.no** og bli med på trekningen av lodd. Bokstavene i de grå feltene danner løsningsordet.

BJELLEKUA

Bjellekua leder flokken. Hun er bindeledd mellom dyra og bonden – slik vi er bindeleddet mellom produsent og forbruker. Det har vi vært i over 80 år.

Vi slakter storfe,
gris, sau og lam
til svært konkurransedyktige priser og gir god service

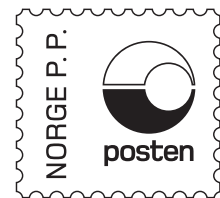
NORSK SLAKT

MIDT-NORGE SLAKTERI AS

www.norsk-slakt.no

KVALITET SIDEN 1932

ET SELSKAP I GRILSTAD-KONSERNET

Returadresse:
KLF Media
Kjøtt & Eggprodusenten
Østensjøveien 39/41
0667 Oslo

ESey BREEDER

ADULT RANGE

WORLD LEADERS
IN BOLUS
TECHNOLOGY

VITAMIN E

Grovfôr
inneholder 20-80%
mindre Vitamin E
enn gress

SELEN

Jern og
sulfater kan
påvirke
selen-
opptaket

DRUE EKSTRAKT

Drueekstrakt
øker
effekten
av Vitamin E
8,25 ganger

ESey Breeder Sheep 40 dyr
Daglig frigivelse i 35 dager:
Selen 0,6 mg
Vitamin E og Drueekstrakt 354 IE

ESey Breeder Cattle 10 dyr
Daglig frigivelse i 60 dager:
Selen 3 mg
Vitamin E og Drueekstrakt 404 IE

En antioksidant bolus for å bedre:

Råmelkskvalitet

Nyfødt vitalitet

Immunstatus

Selges av dyrlegen og

www.bonden.shop